

nap rendkívül nagy tömeg hullámozott a törvényszéki palota előtt. A tanak kihallgatása esti 8 órakor ért véget, s ekkor lázas izgatottsággal várta mindenki az ítéletet. Ejjel hirdették ki az ítéletet, mely szerint Clovis Huguesné asszonyt az esküdtsek a gyilkosság vádjára alól fölmentette, de 2000 franknyi kárpótlásban és a perkoltségek megtérítésében elmarasztaltott.

Dalártnap az országos kiállítás alatt. A országos kiállítási bizottságban indítvány történt arra nézve, hogy a kiállítás ideje alatt az országos dalár-zóverség ünnepélyt rendezzen Budapesten. E végből kérdést intéztek a szövetség elnökéhez, Bartay Edéhez. A kérdésre a szövetség január 25-iki közgyűlésén adják meg a választ.

A spanyolországi földrangések. A nagy katasztrófa áldozatainak száma felül van a kétezeren. Alfonzo király a süjtött vidéket meg fogja látogatni. Granadában a rangések folyton ismétlődnek. A lakoságot oly rémület fogta el, hogy a malagai és granadai kerületekből eddig már 40.000 ember költözött ki.

A „Jogtudományi Közlöny” január 9-diki 2-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Megyei követek a felsőházban. Dr. Kuncz Ignác poszonyi akadémiai jogtanártól. — Jogirodalom: Büntető eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította Dr. Fayer László. Dr. Jellinek Arthur budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvileg bekelezett kamatok elsőbbségének kérdéséhez. Satehlo Kornél budapesti ügyvéd. — Örökségi jogra rendelkezés el végrehajtás? K. Nagy Sándor n.-várdi ügyvéd. — Róvid visszatekinetés az irástudatlanok váltóképességére. Serly Antal losonci kir. aljárásbíró. — A btk. 248. §-ához. Dr. M. T. budapesti kir. táblai fogalmazótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curia Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

HALÁLOZÁSOK.

MARSCHALKO LEÓ, kir. táblai tanácselnök, a magyar bírói kar kiváló tagja, 69 éves korában elhunyt e hó 3-án. Marschalko a Bach-korszak alatt egri ügyész volt, később az „Oberlandesgericht”-hez neveztek ki bíróra, a hol többek közt a hirhéd Róza Sándor büntyét is referálta. Ugyancsak ebben a korszakban a pestvárosi polgármesteri állással is megkínálták, de ezt már nem fogadta el, mintán barátai már azt is rossz néven vették tőle, hogy egyáltalában hivatalt vállalt. Az alkotmány visszaállítatván, Marschalko a kir. táblához nevezetett ki bíróra s később ugyamitt tanácselnök lett, mely hivatalát élete végéig viselte. Marschalko fiére volt a tavaly elhunyt Marschalko Tamás honvédezredesnek.

HERCEG ÁTERSERG ADOLF, az osztrák volt miniszterelnök, s az osztrák főszámvevőszék elnöke, meghalt január 5-én goldgegyi birtokán, 64 éves korában. A király, királyné, a trónörökös-pár és Valéria főhercegnő részvét-táviratot küldtek a családnak, melyet az osztrák és a magyar főnemesség kiválóbb tagjai, a miniszterelnök és a diplomáciai testület tagjai is fölkerestek részvétük nyilatkozataival. Az elhunyt az osztrák arisztokrácia egyik legkitünőbb családjaéhoz tartozott, s az alkotmányhú pártnak volt utolsó miniszterelnöke, belviszállyok közt hagyván át a kormányzatot, 1879 február havában. Leközönsége után az osztrák legelső számvevőszék elnöke lett s a politikától visszavonult, de az udvarnál családjával együtt meghitt, bizalmas állást foglalt el; leánya, Aglaja hercegnő, Mária Valéria főhercegnő gyermekkorú játszótársa és barátja. Az elhunyt herceg neje magyar főri hölgy volt: Festetic Johanna grófnő, kinek nemrég történt halála igen lesújtotta a herceget. Azóta igen visszavonultan élt és sokat időzött goldgegyi kastélyában.

BOTKA TAMÁS, a magyar tud. akadémia tiszteleti tagja, meghalt e hó 3-án Ipolyváson, élete 83-ik évében. Jogi és történelmi kutatásai előkelő helyet szereztek neki a tudomány életünkben, s kritikai ítéletei nagy számban a történetírásban. A jeles tudós életét az országos munkásságát már méltányolta bővebben a lapunk, mely mint ügyvéd 1821-ben Bars megyében kezdte meg a megye tisztviselője lett, s mint főszámvevőszék elnöke a főispáni visszavonulások miatt, a nyugdíjra kellett mondania. A közélet teréről azonban nem ípett le, sőt inkább ekkor kezdett szeresni. 1843-ban követnek választották s a liberális eszmák híradója közé állott. 1847-48-ban ismét megválasztották, de lemondott mandátumáról. A szabadságharc idején fővid ideig törvényszéki elnök volt, de a magyar szabadságharc, hogy hazafiatlan tettekét óhajtaná, őt vissza lépett. 1861-1872-ig ismét tagja volt a főszámvevőszéknek, még pedig különösen közjogi kérdésekben tekintélyes tagja. Az irodalom terén már is megkezdte szerepelni kezdett, 1829-ben adta ki első művét a peröntő párbajokról Magyarországon, aztán a megyék régi szervezetéről, mindkettőt latinul. A szabadságharc után fejtette ki azonban legnagyobb irodalmi munkásságát, kivált a jogtörténelem buvárlásában. Az akadémia 1857-ben választotta tagjának. Ő volt egyik megalapítója a történelmi társulatnak is. Tőle származik az indítvány, a honfoglalás ezredik évének megülsére. Bars megye előtt három évvel írta meg a kitünő férfi működésének ötven éves jubileumát.

Lázár Miklós, a nagyváradi káptalan címzetes kanonkja, az egyházi költészet egyik kiváló művelője, meghalt e hó 6-án Nagy-Váradon, hol mint városi plebános nagy tiszteletet szerzett. A szabadságharcban mint lelkes és jelentékeny részt vett, a miért több évi fogságra ítélték, s mikor kegyelmet kapott, az egyházi szolgálatól eltiltatván, Nagy-Váradon lezke-adással tartotta fent magát. Végre a petérdi, aztán a nagyváradi-újvárosi plebániát nyerte el. A költészetet fiatal éveitől kezdve művelte, s valóságos költeményei önállólag is megjelentek. Költői munkásságából a zoltárook fordítása maradandó fog lenni, s ezekből Szász Károly többet felolvasott nem régiben is a tud. akadémia előtt.

Elhunytak még a legközelebbi napok alatt: BEKE KÁLMÁN, nyug. udvari alkanczellár, a Szent-István-rend lovagja, 72 éves korában, Sövényházán. — CAPDERO ISTVÁN, fővárosi bizottsági tag, a negyvenes években Temes megye jegyzője, ki a hatvanas évek óta Budapesten a különböző egyesületek körül fejtett ki hasznos tevékenységet, 71 éves korában. — PAULUS NÁNDOR, érsekújvári orvos, az ottani polgármester testvére, 74 éves korában. — TOMPA JÁNOS, kolozsvári nyug. mérnök, a szabadságharcban százados, 68 éves korában. — TUMDALSZKY JÁNOS, tekintélyes aradi polgár. — LEHNER MIHALY, címzetes kanonok és somfalvai plebános, 80 éves korában. — KONEK BENEDEK, köbölkúti plebános, esperes-kerületi jegyző. — KUTASY FERENCZ, ref. lelkész, 70 éves korában, Belényes-Remetén. — FLUCK KÁROLY, bányatanácsos, 72 éves korában, Bélabányán. — NOVAK JÁNOS, gróf Károlyi Alajos összes uradalmainak főszámvevője, 70 éves korában, Budapesten; ugyanitt KRÉSZ GUSZTÁV, fűszerkereskedő, köztisztviselői polgár, 54 éves korában. — SZABADOS SÁNDOR, békési, ref. tanító, 76 éves korában, melyből ötvenhárom évet töltött mint tanító, s nagy becsülésben élt. — DR. FARIAS ALBERT, nagysíki születésű magyar orvos, kitünő műveltségű ember, nov. 15-én Santo Nicolas argentinai városban, Dél-Amerikában, hová évek előtt költözött, 52 esztendőskorában. — DR. HALÁSZ HENRIK, almás-kamarási körorvos, ki Aradon is működött, 64 éves korában, Almás-Kamaráson. — MISSAK ZAKHAR földbírtokos, Nógrádmegye törvényhatósági bizottságának tagja, Baracsán. — BOBY PÁL, a negyvenes években országgyűlési követ, később kormánybiztos, legutóbb megyei irnok, 75 éves korában, Ipolyváson. — KLOKNER MÓRINCZ, ügyvéd, több ízben Brassó város képviselője a szász egyetemen, 42 éves korában, Brassóban. — BORNEMISSZA ARÉD, volt lovassági tiszt, 36 éves korában, Kassán. — HAMVASSY TIHAMÉR, ügyvéd és a m. k. államasutak tisztviselője, 42 éves korában, Ujpesten. — POLLÁK SÁNDOR, az irodalomban Zempléni P. Gyula név alatt foglalkozó fiatal író édes apja, 69 éves korában. — GÁBRIS ISTVÁN, Esztergom város becsült polgára. — CSIGAHÁZY JÓZSEF, segéd-szolgábiró Német-Ujvárt. — ANDRETTI SÁNDOR, 40 éves korában, Sós-kuton. — GRÓF DESAGES EMIL, fiuuel francia konzul, családja utolsó sarja. — POYNAR JÁNOS, 76 éves korában, Miskolcon. — ECKHART FERENCZ, Arad város polgára, 75 éves korában.

SZEBENI FERENCZ szül. Vajda Róza, abrudbányai jeles ügyvéd neje. — RAAB JÓZSEFNÉ szül. Voschitz Mária, városi képviselő neje, Esztergomban. — ÖZV. VATTAY TAMÁSZNÉ szül. Báthy Zsófia, 66 éves korában, Miskolcon. — PATZ GUSZTÁVZNÉ szül. Czirbesz Etelka, 31 éves korában, Rozsnyón. — LEDEKER IONÁCSZNÉ szül. Dróza Babett, fővárosi tekintélyes kereskedő neje.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Dalok. Biz ezek is, az egyiknek vég-szavaival szólva, olyanok . . . mint rossz ezet.

A sarándok-lány és a barát (Burger). Elég gondtal fordítva s itt-ott sikerült is eltalálni az eredeti hangját; de több helyt meg nem. Még sokkal több gyakorlatosság kellene, hogy egészen sikerüljön.

Anyának 1855. évre. Ez is, a másik is, a hosszadalmasság és prózai laposság kettős eredendő bűnében szenved.

Temetősor. Ez a minden áron való allegorizálás szörnyű izetlen. Ez már mult századi izlés, a Vágy-at, Reményesség-et, Öröm-öt, Csalódás-t, a gyászkiáltásban személyek gyanút szerepeltetni; ki hiszen ma már ilyesekben, vagy ki indul meg rajtok?

A bizgány lány. Tehetségre mutat; egy pár igazán sikerült mozzanat van benne: példátul mikor a menybéli fogadtatással biztatja gyermekét:

„Felvisznek téged is, gyönyörű kis bimbóm, Aranyos lovakon, gyémántos kis hintón, Pici angyalkálnak léssz fürgé sorába”, s akadsz majd szerető jó édes apára.”

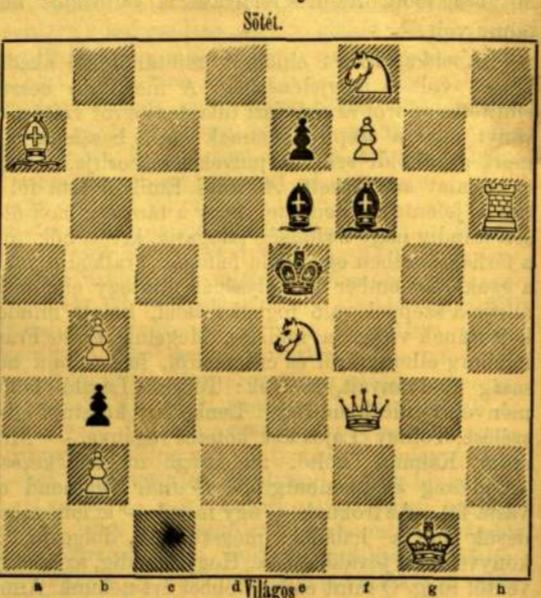
Kár, hogy a hangulatból néhol kiesik, pl. a következő két sorban:

„Legkisebb angyala a nagy mennyországnak, Legnagyobb, legszörnyebb bűne az anyádnak.”

Nem is említe, hogy a legkisebb két ellentét is van: a nagy mennyországnak s a legnagyobb bűn, ez utóbbi még a legszörnyűbb jelzővel is erősítve, igen sok — s nem talál az anya hangulatához. Ő nem érzi azt oly szörnyű bűnné; némi gúnyval mondhatja, hogy a világ annak bélyege. Itt tehát a tárgyban látszik rejteni a hiba, melyet a kidolgozás még erősebben kiszinez.

SAKKJÁTÉK.

1310. számú feladvány Planck C.-től.

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

1311. számú feladvány Rees L. P.-től.

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

Az 1305. sz. feladvány megfejtése.

- Kohtz és Kookekorntól.
- Megejtés.**
- 1. Kh6-g7 — Kf4-g5
  - 2. Fd6-e7+ — Kg5-f4 (a)
  - 3. Fe7-h4: — Kf4-e5
  - 4. Fh4-g3 matt.
- a.**
- 1. — — — — — Kg5-h5
  - 2. Fh3-g4 matt.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: E. K. — Veszprémben: Roland Károly. — A nagyenyedi olvasókör nevében: Nagy András. — A pesti sakk-hör.

HETI NAPTÁR. Január hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
11	II. Hygin p. v. D I Higin	306. Aniz. sz. v. 24	
12	Taczián vt. Rézold	31 Melániasz. v. 25 Hének	
13	Vidor egyh. a. Vidor	1 Jan. 1885	
14	B-dog áld. vért Bódog	2 Szilveszter p. 27	
15	Pál rem. Mór	3 Malakhi. pr. 28 Sz. kiz.	
16	Marcel p. v. ↑ Marzel	4 70 apostol 29	
17	Antal remete Antal remete	5 Theopempt 1 Sa.S.V.	

Holdváltásai: ● Újhold 16-án 9 óra 52 pk. regg. l.

Tartalom.

Szöveg: A khivai khán és a bokharai emir. — Az én szülőimhez. Költemény. Balog Istvánról. — Hogy lett jobbaggyú Gyepesi Ámbros bá? Elbeszélés. Irta Szathmáry Károly. — Khivából. — A Hit. — A kalendáriumnak történetéből. — Karácsony a tengeren. New-Yorktól Liverpoolig. II. Pekar Gyulától. — Egyveleg. — Magyar udvari bálók. Irta Eötvös Károly. — A január 7-diki udvari bál. — Pusztán. Wagner Sándor rajza. — Osztozkodás Afrika tengerpartjain. Térképünköz. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti-naptár.

Képek: Muzaffaredin, Bokhara Emirje. — Mehemed Redsin, Khiva khánja. — Khiva a Hazarasp kapu fölül. — A hit. (Gerlach Márton) Allegoriák és jelképek című díszművéből. — A pusztán. Wagner Sándor rajza. — Székely elnök. Huszka József „Magyar díszití stly” című művéből — Osztozkodás Afrika partjain. (Térkép.)

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

3-ik SZÁM. 1885. BUDAPEST, JANUÁR 18. XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt 1 félévre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt 1 félévre ... 3 * KÜLFÖLDI előfizetésekre a postaiár megfuztatott viteldij is csatolandó.

KRUESZ KRIZOSZTOM.

(1819-1855.)

Ha volna szentek a földön, azok közé tartozott volna a férfi, ki e sorok írásakor, a szent-mártonhegyi pannonhalmi apátság székesegyházának boltíve alatt, magas ravatalon, fáklyák és gyertyák lángjaitól körülöztönölve, viaszszárga arccsal, fejénél az elefántcsont-feszülettel, hallgatva pihen — de mire e sorok világot látnak, már megtért a székesegyház alatti sziklasirbaltba, hol elődei közül csak kevés legkitünőbbek nyugosznak, a főpátpok rendes temetkező helye a hegy szomszédságában levő Boldogasszony kápolna levén s csak a kike-rendkívüli érdemek emelnek magasra a kor-es rendtársai szívonala fölött, nyerik azt a nagy kitüntetést, melyről eddigelő csak két márvány-kölap tanuskodik s harmadikul most az övé járul azokhoz.

A tizenkilencedik század második felének jutott osztályrészü, hogy a hazánkban majdnem ezer év óta virágzó legjeles tanítóröndnek — a Szent Benedek fiainak — oly férfit adjon főnökül, a minőt a papi rendek a középkorban ugyan gyakrabban, de új időkben annál ritkábban mutathatnak föl. Mélység és alaposág a tudományban, elfogulatlanossággal párosulva, tisztaság az erkölcsökben, egész az akasztásig, — erős hit, mely Pál apostolával, édes szelidség, mely János evangélistával versenyzett, s mindehhez oly önzetlen, egyetemes s lángoló szeretet, melynek csak Jézusban van példánya: ime a most elhunyt pannonhalmi főpátpok jellemvonásai, melyekért őt a földi szentek közé sorozhatnók, ha a föld porában szentek járhatnának.

A természetől már eredetileg is gyöngé testalkatot a tanulmány, a munka, a virasztás és az egyházi gyakorlatok szigora korán megtörte s Kruesz a férfikor teljében már aggastyánnak látszott. A tanári pályá, melyen a természet erőit és törvényeit oly lelkesen hirdette, bezárult előtte az által, hogy megerőtetés következtében, melyhez nagyobb foku meghülés is járult, hangját teljesen elvesztette. Ez volt szerencséje, s főleg a rendő. A tanszék-ről visszavonulni kényyszerülven, a rend igazgatásában kelle munkát vállalnia. S a rend szellemi és anyagi kormányára való képessége csakhamar kitünven, a főpátpok ürességével rendtársai bizalma csakhamar egyhangulag fordult felé.

Egészségi állapota mind végig gyöngé ma-

radt; hangja a suttogáshoz hasonló. De mert ha szólt, a tisztelet oly eszndet parancsolt körülé a legnagyobb gyülekeztben is, hogy a légy szárnya dongása is hallhatóvá lön, az ő hangját is meghallották. E sorok írója háromszor hallotta őt beszélni. Először a pannonhalmi nagy ebédlöben, a hol a Pázmándi Horváth Endre százados ünnepén általa adott díszebédnek az akadémia küldöttségét köszöntötte fel. Másodszor egy enquete-en, a hol a felekezeti — s jelesen a benedekrendi tanárképzés tárgyában tanácskoztak. S harmadszor a középiskolai törvény főrendiházi tárgyalásokor. Ez utóbbi nagy beszéde, tiz percnyi felbeszakitással, másfél óránál tovább tartott, de a lélek és a meggyőződés ereje fentartotta a gyöngé testet

s a lelkesedés pillanatonként fölemlte a halk, suttogó hangot. Mély alaposággal fejtegette tárgyát, a szakember alaposággal, de a tudós széles látkörével. Hiteleihez való ragaszkodásában nem a középkor korlátozottsága, hanem az előhit buzgalma szólt s konzervativizmusa a haladás elvével szem konzervativizmusa ellenében. Mindamellett ellenezte a törvényjavaslatot, saját felekezeti álláspontjából kifolyólag. De törvénynevé válván, teljes erejéből segédkeztet nyújtott annak végrehajtására s üdvös ezelzati foganatosítására; annak követelményei szerint rendezte be pannonhalmi tanárképzését s összes — amugy is virágzó — középiskoláiban a törvényt szigoran fentartotta.

Ellinger Ede fényképe után.

KRUESZ KRIZOSZTOM, PANNONHALMI FŐPÁTPOK.

nek kell lenni a seregben; hadd lássa az ellenség is, hogy nem rablókkal, hanem a szabadság harcsoaival van dolga.

— Ha mindnyájan elveszünk is, — fejezi be ékes beszédét, — azok példájából, kik itt a fákon függni fognak: meg fogják érteni ők, meg az egész világ, hogy nem rablásért, gonosz szándékból fogtunk fegyvert, hanem, hogy ősünk szabadságát visszazerezzük. És ha elesünk, a nép nem átkozva, hanem áldva fog megállani sirunk felett; virágot ültet azokra és az utókor lelkesedést merit újabb küzdelmekre e virágok illatából!

A jobbak meg voltak hatva az ifjú vezér szónoklata által, de a köznép lassu morgásban adta jelét elégtelenségének, midőn a vezér kiadta parancsát a rablók és gyujtogatók kivégzésére.

A kiadott parancs után György nagyanyjával és Gyepesi Ambrussal visszavonult sátorába.

A Holdvilág fölött fölemelkedő holdvilág a kivégzettek halvány arczára vetette sugarait, kik ott függöttek a közel erdő szélén. Lenn a téren nyüzsgött és zugott a 30.000-nyi néptábor, mint a megbolygatott méhkas.

A leggyönyörűbb tavaszi nap mosolygott a vidékre, megaranyozva a szembefekvő középhasok kopár bérézeit s a föl-fölszálló Maros ezüstsínű kigyóját.

A tábor még csöndesen pihent, midőn a Maros felől egyszerre egyszerű és fényes jelet tárt föl. Legelől több ezrenyi fényes sisaku lovas, még fényesebb kelevézzel, melyeknek zöld lobogóit vidáman lengette a reggeli szél, mint valami szálas erdő lombjait, melyek lánczingekkel ékeskedő lovagokból nőttek ki.

A kelő nap épen szembe sötött a közeledő fényes sereggel, mely a menetrendből egyszerre harci rendbe vonult fel és egészen keresztül fogta a széles völgyet; a két szárnyon hatalmas ágyuk vonattak előre, többnyire ama csatakiigyók, melyek Bebek váraiból kerültek az erdélyi fejedelem kezébe s melyekből őt darab még most is ott ásit a gróf Andrásyak krasznahorkai várkapuja előtt. Az ágyuk mellett talpig vasba borult fényes lovagok képezték a fedezetet; míg a sereg hátulsó részéből jobbra és balra zöld öltözötű huszárság vált ki, gyors lépésben haladva elő, nyilván azon szándékkal, hogy a felkelő sereget megkerülje.

A mint az örök első jelt adtak az ellenség közeledtéről, Nagy György is lóra pattant; megfuvatta a tábori kürtöket és felállította a harc sorokat. Serege csaknem másfél akkora volt, mint a vele szemben álló fejedelmi sereg; de gyengébben fegyverkezve; a puskákat a székeségnél még nyilak helyettesíték és a szegényebb gyalogság egy része csak kiegyenesített kaszákkal volt fegyverkezve.

De a mi a fölkelő sereg lelkét leginkább megvette: az az ellenséges ágyuk hosszú sora volt, melyekkel ők egyáltalában nem rendelkeztek.

János Zsigmond a kor legszelidebb kedélyű fejedelméhez tartozott s midőn a rosszul fegyverzett felkelő sereg feltűnt előtte, szemben az ő fényesen fegyverzett hadával: keblét a szánalom érzete szállta meg és a mellette lovagló Hagymásy Kristófnak kiadta parancsát, hogy a vezéreknek adjon jelt a homlokban előtörő csapatok megállítására. Miután ez megtörtént, dandárnokait hívta össze s a fényes fegyverzetű főurak, a két Báthori, Pekri és Radák, Ártándi, Bornemissza nemsokára festői csoportot képeztek körülötte.

— Barátim! — szólítá meg ezeket — sze-

ZSÓFIA. (SZATHMÁRINÉ.)

NOÉMI. (P. MÁRKUS EMILIA.)

ATHÁLIA. (SZACSVAINÉ.)

TIMEA. (FÁY SZERÉNA.)

TRIKÁLISZ EUTHYM. (EGRESSY.)

KRISZTYÁN TÓDOR. (NÁDAY.)

TIMÁR MIHÁLY. (NAGY IMRE.)

BRAZOVICS. (SZIGETI IMRE.)

retném a hazafi-vér kiontását lehetőleg elérni. Ez a szegény, félrevezetett nép édes testvérünk, kinek az ország szorongatott helyzetében nagy hasznát vehetjük.

— Ej! felséges uram — mondja Báthori István, — a csatatéren nincs helye a nemesszivűségnek: Bornemissza gyujtson közéjük az ágyukkal, Ártándi muskétáival: és be sem fogják várni erős lovasságunk rohamát.

— Én — mond komolyan Hagymásy Kristóf, — ő felsége nézetén vagyok; kémeim tudósítást hoztak arról, hogy a sereg saját vezérei ellen, a miért azok a rablókat és gyujtogatókat megbüntették, amugy is ellenszenvvel viseltetik és már tegnap este csaknem nyíltan föllázadt. Ám szólaltassa meg Bornemissza ágyuit, de csak vak töltéssel, és nyomuljanak előre a megkerítő huszárok és Ártándi lövészei: és ha erre a felkelők ki nem tűzik békezászlóikat, akkor történjék az, a mit Báthori István akar.

— Jól van — mondja a fejedelem, — ez lesz a leghelyesebb. Vonuljon kiki helyére és teljesítse a Hagymásy bátyánk által ajánlottakat.

A vezérek szétoszlottak s a fejedelem szintén hátravonult, hogy helyet engedjen Ártándi puskásai előnyomulásának.

Pár percz mulva megdördültek a két szárnyon Bornemissza csatakiigyói és Ártándi gyalogzászlóaljai rohamlépésben előre sietve, hosszú csatarendet alakítottak a felkeltekkel szemben; fölláttak háromlábú állványaik és elhelyezék arra kulccsal felcsavart muskétáikat.

A mint az első ágyulövések eldördültek: a legelől álló maros- és udvarhelyszéki gyalogzászlóaljak hullámszerűen kezdtek és vörös lobogókra fehér kendőket kezdtek feltűzni. Péládjukat nemsokára a többi zászlóaljak és lovasok is követték; a sereg sorából egy elől vitt békebobogóval kisd csapat vált ki és indult meg a fejedelmi sereg felé.

Az ágyuzás elhallgatott és a fejedelem Hagymási Kristóffal és egy lovas osztálylyal eléje ment a békeküldöttségnek, mely lehajtott lobogóval állott meg a fejedelem előtt.

A békezászlót vivő udvarhelyi primipilus előlépett és alázatos hangon mondá:

— Felséges uram! Minket elcsábítottak, felkelésre indítottak; és ime midőn tette kerülne a dolog, azok, kik leginkább ingereltek, magunkra hagytak. Esdeklünk felséged előtt: ne ontassa ki a szegény nép véréit; mi készek vagyunk felségednek meghódolni és zászlói alatt az ország ellene ellen harcolni.

— Jól van, — mondja a fejedelem szelid hangon, — mi megbocsátunk még ez egyszer nektek; csak adjátok ki vezéreteket és azokat, kik fellázítottak.

— Vezérek közül — mondja a békezászlós, — nem maradt közöttünk más csak Nagy György és Gyepesi Ambrus, kiket készen állunk felségednek kiszolgáltatni.

— Hát térjete vissza; rakjátok le fegyvereiteket és e két embert, valamint a hadnagyokat is megkötözve szolgáltatásotok kezeinkhez.

A csapat visszafordult és néhány percz mulva lehanyatlottak a székely lovasság kopjái; a gyalogság halmokra hánytá dárdáit és kaszáit, a nyilások tegzeiket. Nagy György s Gyepesi Ambrus nyakas ellentállás után lefegyvereztetek és a fejedelem elé hurcoltattak.

— No lám — mondja a fejedelem a körülgylt vezérekhez, — ime hazafi-véröntés nélkül ugyanazt a célt értük el, melyet a legjobb esetben harc által elérünk volna. Te Pekri foglald le fegyvereiket és csapataiddal vonj be Udvarhelyszékre, melynek ezennel főkirálybírá-

jává nevezünk. Magunk pedig azonnal Segesvár felé indulunk, hova már az országgyűlést is összehívtük; ide kell szállítani a fogly vezérek és hadnagyokat; behívni minden székely székéből 16 előljárót, hogy a dolgot megvizsgálhassuk és a bünösök felett törvényt láthassunk. Radák László veszi át a foglyokat és huszáraival a sereg előcsapatát fogja képezni Segesvár felé.

(Folytatása köv.)

A KALENDÁRIUMOK TÖRTÉNETÉBŐL.

(Vége.)

Metonius, athénei csillagász már Kr. e. az V-ik században kiismerte, hogy egy 19 évi periódus a hold változásait, úgynevezett fázisait, igen csekély eltéréssel, az évn ugyanazon napjaira hozza vissza. Ennek a szabályosságának pedig az oka abban áll, hogy 19 napestendő hossza körülbelül egybevág bizonyos egész számú (235) holdforgással (lunatio); egy holdforgás vagy fordulás lévén 29 nap 12 óra 44 percz és 3 másodpercz. Könnyű ugyanis után számítani, hogy 235 holdfordulás csak 1 óra 30 perczel kevesebb 19 juliánusi esztendőnél. Következésképpen egymás folytán 19 éven keresztül felveszik az azok napok, melyekre a hold fázisai estek, ez elegendő alapul fog szolgálni arra, hogy a jövő évekre is teljes bizonyossággal meg lehessen jelölni az illető fázisok napjait. Ezt a 19 éves holdforgást szokták holdkörnek (cycclus lunaris) nevezni és az arany szám nem egyéb, mint azon szám, mely azt mutatja, hogy valamely esztendő hányadik helyet foglalja el a hold ciklusában.

A kör kezdő esztendejének a Krisztus előtti első esztendőt szokták venni, úgy hogy ezt hozzá adva a folyó esztendőhöz s elosztva a 19-czel: kijön a ciklusok egész száma a hányadosban, a maradék pedig az arany számot fogja jelenteni. Így például 1885-nek az arany száma az 5.

A régienkél a Metonius-féle ciklus az egyedüli kulcs volt, melyet a hold fázisai s a holdfogászatok (eclipsis lunaris) kiszámítására használtak. Hanem a niceai zsinat alkalomával egy más módot áttáltak a végre, hogy előre meg lehessen állapítani a husvét előtti holdtöltét, a nélkül, hogy megelőző évek jegyzeteire szorulólnának, ez pedig a hepakták vagy epakták holdkulcsa vagy rendszere.

Epaktának nevezik azon 11 nappól álló különbséget, melyet a hold esztendejéhez (355 nap) kell hozzáadni (Στάρα hozzáadom), hogy a rendes 365 napos esztendő kijöjjön.

Csillagászati epakta pedig azon szám, mely az év első napján a hold korát jelöli meg, vagy is más szavakkal azon időt, mely a legutolsó újholdtól a beállott év első napjáig eltelt, ha bisextilis, vagy a megelőző napig, ha rendes esztendőről van szó.

Ezenkívül még minden hónapnak megvan a maga epaktája.

Arra, hogy a hónap valamelyik napjában a hold idejét vagy korát (azon időt, mely újholdtól számítatik) megtudjuk, csak az szükséges, hogy a hold korát a megelőző év december 31-én jegyzékben tartjuk. És épen ezt a számot szokták minden évben a kalendáriumba beírni.

Egyéb iránt megjegyzem, hogy az epakták számítása csillagászatilag igen csúf, s azzal nagy hírű matematikusok, mint Lalande, De La Hire, Cassini s mások is sokat foglalkoztak, s egész tabellákat készítettek róla. Ezekben minden napra ki van számítva az epakta s igen meg van állítva könnyítve a holdjárás ismerete. Ha például az év első napjának az epaktája (újholdtól való időtávolság) 14 nap 20 óra 44 percz 13 másodpercz s tudni akarom, melyik napra esik áprilisban az újhold, melynek epaktája 1 nap 9 óra 47 percz 52 másodpercz: először is összegezem ezt a két éjszakát s lesz 16 nap 6 óra 31 percz 10 másodpercz, aztán azt kivonom az egész holdforgási időből, tehát a különbség lesz (29 nap 12 óra 44 percz 3 másodpercz) — (16 nap 6 óra 31 percz 10 másodpercz) = 13 nap 6 óra 11 percz 53 másodpercz és így a keresztet újhold április 13-án reggel 6 óra 11 percz és 53 másodperczben fog bekövetkezni.

Fel szokták még jegyezni a kalendáriumban a római adószámot is. Hát ez mi? Ez azon 15 évből álló periódus, mely nincs semmi összehotetésben a csillagok mozgásával s a nap ke-

regésével vagy a hold forgásával, hanem a régi nyilvános törvényes aktákban a dátum mellé ezt a számot is oda szokták volt írni, hogy kimutassák, melyik év melyik sorszámahoz tartozik a periódusnak. Ez a szokás a Krisztus utáni IV-ik században jött be, hanem eredetét még a császárok fiskális intézményeire s a földmegtanulási rendeletek idejére lehet visszavinni. Mindazonáltal a római adószám (indicium romanum) jelenleg nem mint császári, hanem mint pápai intézmény jelképe tekintendő, mint ilyen egészen túlélte magát s nem is szokott a közönséges naptárakban beiktattni.

A periódus kezdő éve a Krisztus előtti harmadik év s hogy például 1885-nek megtaláljuk az adószámát, osztjuk 1885 + 3 = 1888-at 15-tel s a maradék 13 az év adószámát fogja kifejezni.

Hanem VII. Gergely pápa után a periódus kezdetét a 313-ik évre tették át, és ez a tulajdonképi római adószám kezdő esztendeje.

Hátra van még a Vasárnapi betűkről (littera dominicales) egy pár szót szólni, mint-hogy ezeket is feltaláljuk csaknem minden naptárban.

A rendes kalendáriumokban, melyekben az év 365 napjai egymás folytatában beírva vannak, minden egyes nap oldala mellé egy betűt szoktak írni, ilyen formán: január 1-ső mellett A, aztán a többiek egész a hét utolsó napjáig, mely G betűvel jelölték, s aztán újból kezdődik A, stb.

Ha tehát január első napja történetesen hétfő napra esik, azon évként minden A betűvel jelzett napjai hétfők fognak lenni; tudván pl., hogy 1885-nek a vasárnapi betűje D, akkor azt is tudjuk, hogy januárius 4, 11, 18, 25, február 1, 8, 15, 22 mind vasárnapok lesznek s ha rendes évről van szó, február 28-ika, melynek C betű felel meg, szombati napra fog esni. Azt is könnyen meg lehet érteni, miért van minden szökőévek két vasárnapi betűje egy helyett. Ugyanis február 29-dike megzavarja a betűs sorrendjét s a vasárnapi betűje február 29-ig, például F marad, azontul pedig E fog lenni. Így volt ez 1884-ben, melynek két vasárnapi betűje van, egész február 29-ig F; tehát vasárnapok voltak január 6, 13, 20, 27; február 3, 10, 17, 24, azontul pedig márczius 3-dika helyett márczius 2-dika lett vasárnap, tehát az F helyett az előtte levő E betű szerepelt mint vasárnapi betű. Ezért volt 1884-nek F és E két vasárnapi betűje beírva a szökőév kalendáriumaiba.

A fent előadottakból tehát nyilvánvaló, hogy a kalendárium, ugy a mint jelenleg szerkesztve van, minden kisebbszervi hiányossága mellett, eléggé kielégíti az emberi társadalom igényeit s ha nem is a legtökéletesebb, de mindenestire a legérdekesebb vadmedumja az emberiségnek.

BODOLA LAJOS.

KARÁCSONY A TENGEREN.

New-Yorktól Liverpoolig.

III.

Vihar előtt. A hajó a viharban. A kapitány a fedélzetén. A lilaszin orru s a pipázó terem többi vendége. Az atlanti hajó-társulatok.

— Nos?

— Esett, igen, — nagyon esett a barometer, sir, — mondá a lilaszin orru ur a reggeli után, a pipázó terembe lépve, hanem én azért még mindig szomjas vagyok s iszom, mert kiszáradtam; és ön? — kérde a gyemántkereskedőhöz fordulva, ki két asztalra téve föl lábait bánatosan nézte az előtte sorakozó leterített palackok sajnálatos ürességét.

— Dúto.

— Tehát?

— Iszunk. S erre a lilaszin orru ur bevette magát egy sarokba, még pedig lehetőleg közel a pincéz-csengőhöz, a whiskey palackokhoz. A Smoking-roomban hát vigan folyt a munka. Hanem odakint annál komolyabban álltak a dolgok. A barometer csakugyan nagyot esett, s az utasok szinte kérdőjelekkel változva nézték egymásra s a gyanus olomszínű égre, melynek felhői szinte riasztadtak az oceanóra. Egy páran tán el is sápadtak s aggodalmasan kísérték figyelemmel a vihar elleni előkészületeket. Tehát még sem kerüljük ki azt a szellőt, mely októberben háromszáz hajót süllyesztett el a tengereken! A matrózok kausuk vízhatlan ru-

hákát vettek fel s ép oly nyugodtan és közönyösen viselték magukat, mint különben. A mellék-csolnakok, melyekre most már tiszteletteljesebben kezdtünk nézni, ott állottak helyeiken, hanem kettő hiányzott belőlük: a már említett elhagyott csolnak és egy másik, melyet a «Scythia» legutolsó utazása alkalmával a hullámok vastartó rudjaival együtt lesodortak. A vitorlamester s a tengerészek meg mindig nyugodtan dolgoztak, minden vitorlát fölventek s a hajó viharokészén szaladt előre. Minket pedig bizonyos várakozásszerű érzés lepett meg.

S ez bizony — őszintén megvallva — nem a legkelleesebb állapot, sőt ha végigpillantunk azokon a konok, fenyegető, habtaréjos hullámokon s megpillantjuk a kérlelhetlen tiszta fekete láthatárt, bizony némileg úgy érezzük magunkat, mintha a hideg akarna kiráznai. Különös gondolatok és érzések lepik meg ilyenkor az embert. Eszünkbe jut az az áldott szárazföld, melyen egykor biztonsággal olvastuk — bár bizonyos részvétteljes felelemmel is — a hajótörések rémképeit, melyek pár óra múlva most tán minket fognak meglátogatni. Mért is tenne a tenger kivétel számunkra? Ott van az a kérlelhetlen fekete ég, meg ez ötven öles hullámok, melyeken már hófehér habtaréj ömlik végig, azok működnek kegyetlenül az ijesztő éserővel minden üzükben, melynek túlhatalmas volta megdöbbsent. Nekik az mind-egy: egy hajóval több vagy kevesebb s mennek a maguk útján. — A rémtörténetek mintegy parancs szóra előzönlenek emlékeztetünk elfeledett zugaiból. Ezek mellett a szomszédban egy katonatiszt beteg felesége biszterikus göröcsökben fekszik s folyton azt lármázza, hogy ő is belevesz a tengerbe, ép úgy, mint a nővére, ki két évvel ezelőtt a «City of Boston»-nal nyomtalanul eltűnt. «Jaj — én is odaveszek, — már súlyedünk, — azok közül sem menekül egy lélek sem!...» Hm, gondoljuk magunkban, — az se volt tréfa dolog a «City of Boston»-nal, pedig annak a súlyedése is bizonyára csak így viharal kezdődött, — mégis csak gonosz mulatság volna egy reménytelenül idevezetni... Kőröskörül a tengeri betegek vegyes hangversenyt rendeznek, némelyik kivágja a magas c-t, míg valamelyik másik a legmélyebb régiókban dühöng, — mindez csak az állapot borzasztó komolyságát érzeti velünk. Súlyedni? — igaz! hisz vannak mentő-csolnakjaink, de hisz az a felének sem elég. No hát fogunk uszni! — persze, az Atlanti-oceán közepétől — mondjuk — New-Yorkig! Nem volna mindjárt jobb Liverpoolnak venni utunkat? Mindegy, — szabad a választás! Lassanként aztán erőnk fogyni fog, a víz tán kissé hideg is lesz, mert mégis csak decemberben vagyunk, — ennivalónk sem lesz, — hát fogunk súlyedni, a víz eleinte zöldes, aztán kék, aztán fekete lesz, — nagyszerű aquariumot lesz alkalmunk látni; majd megyünk lejjebb — lejjebb — s lent végre egy polip és egy czápa barátságos lakomát csapnak felettünk. No, szép kilitás! S a legborzasztóbb, hogy még u. n. «magunkba szállási» időt sem kapunk, mit még az akasztófa-kandátusnak is megadnak — brr!

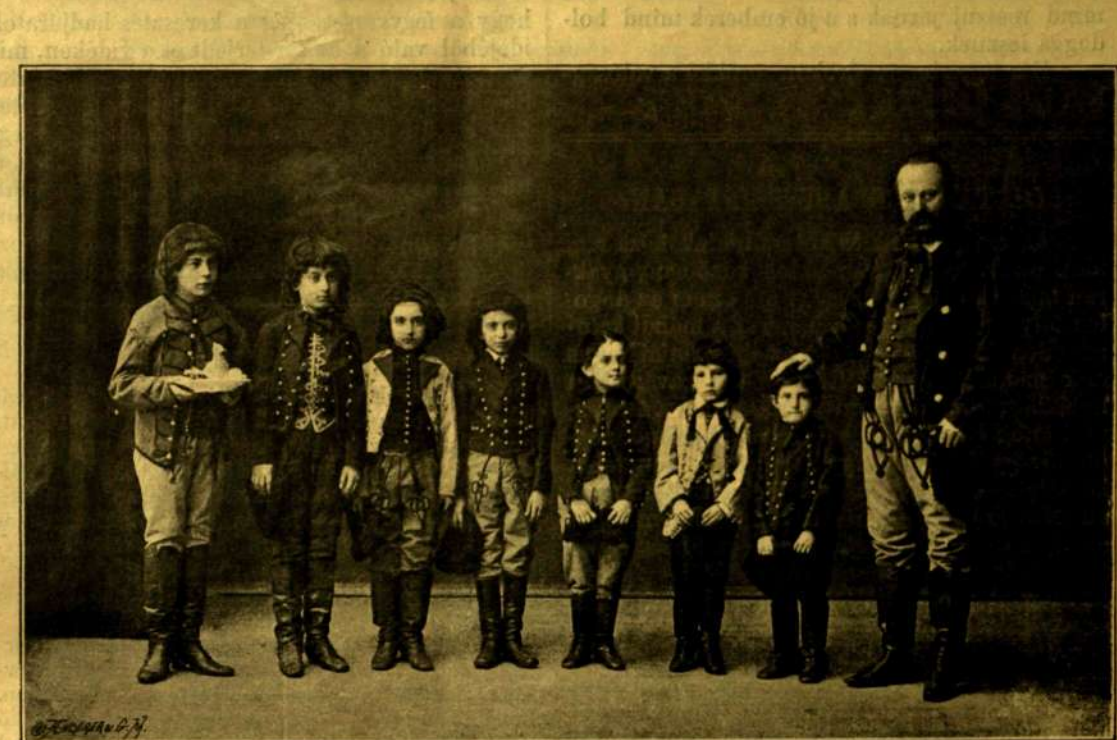
Végre kitört a vihar. A veszterhes felhők megszakadtak és nagy darabokban kergetődztek az égbolton: a szel rémes dallamokat füttyölt a kötéletzen s a nagy nehéz hajó vadul dült bele a százöles hullámvölgyekbe. A «Scythia» igen nehezen haladt előre; eszavarja gyakran kivágódott a hullámokból s üresen dühbörgött a légben, dirib-darabra szedve az ember idegeit. A fedélzetről mindenki eltisztult, meg a matrózok is, mert a hullámok keresztül-kasul csapkodtak azon... egy ily csapás egy ezred embert levett volna a lábáról. Az alsó szalonban az utak-igyekeztek, úgy a hogy, mulatni egymást, de biz ez kissé nehezen ment s a nők ugyancsak összerázkódtak, midőn valamely hullámhög éles csattanással zudult szélylyel a fedélzetem — s hallhattuk, hogy a pár láb magas víz mint ömlik a fejünk felett a fedélzetem végéig. A hajónak gyors, útem-szerű menete teljesen meg-zűnt: — a «Scythia» rendetlen hosszú taktusban tört át a hullámokon. Néha éreztek, hogy a hajó egy vége állva marad a levegőben — «vigyázat!» s az utasok vagy egymásba, vagy holmi oszlopokba kapaszkodtak bele, mert a következő pillanatban a nagy vástest csakugyan eszeveszetten zudult bele az óriás örvénybe. A ki nincs szokva a ha-

jón való balanszizozáshoz, az ilyenkor nagyon pörül járhat, mert bent a szalonban az ember nem látván maga előtt valami változatlan vízszintest, az egyensúlyvesztés egész váratlanul lepi meg. En magam, emlékszem, egyszer egy lépésről háttal estem egy kellner karjaiba. Bent a szalonban nem valami kellemes ilyenkor, — de milyen lehet ily vihar alatt a fedélzet? Egy lélek sincs azon — de mégis, — valaki ott áll a főhídon, kausuk ruhában, mozdulatlanul; — karjai oda vannak kötve a rács-hoz — már vagy husz hullám borította el. Ki lehet az? Csak egy valaki, — az a kit szép időben ritkán látunk a fedélzeten: Murphy kapitány.

Hanem lássunk egy vigabb képet a viharból. A pipázó-terem ép oly Arkádia most is, mint szélesendkor. Vidor kacaj hangzik, cseng a pohár, bár néha a hullámok majd leseprék a fedélzetről az egész léleköt. Az egyik sarokban egy «kerekes asztal» hósi kártyáznak, mint a napszámok, s nem törődnek semmivel a világon: lelkük hasonlatos az edzett acélhoz; jellemük Sokratesé: föltették magukban, hogy kártyázni fognak s ezt keresztül is vitték. Csak két dolog szellemi zátányán szenvedett hajótörést lelki erejük s ezek valának a whiskey és az ebéd. Ezeknek, bár mogorvány, de engedtek. Hanem mikor a tenger egy zajlott, hogy néha az egész társaság fölmerhetlen konglomeratumba gyuródva játszin görzött a szoba egyik végétől a másikig, versenyt futván a köpöladák seregével, — mikor a whiskey üvegek gazdáikat átjónozva az asztalon táncolni kezdetek s széles útkövedükben lefordulván a pallón versenyzők közé vegyültek, — mikor az emberek parancsszóra kiemelkedtek üléseikből s ütemszerűleg szálltak egy emelettel lejjebb a földre, alaposan letisztogatván a Smoking-room változatos pallóját, — mikor, mondom, az elemi csapások mindenkinre elforgatták a fejét s még a pincézerek is tucatszám hasaltak bele a leveses tálakba — csak egy ember nem vesztette el lélek-jelentését: a lilaszin orru ur, ki beleragadva a pipázó-szoba egyik sarkába, keblén melengette a pipázó brandys üvegeket s játszi gunnyal szemlélte a földön egyesülőt társaságot, melynek eleven konglomeratumból olykor egy-egy hosszú láb nyult ki, halomra seperve a palackokat és a köpöladákat. — Mikor a tenger kissé lecsendesedett, a konglomeratum is tetetlent-ségi erejénél fogva széjjel esett s az urak fölkelhettek: kiki mehetett kártyázni, inni, szivarozni és bagózni.

Kint a vihar csak dühöngött tovább, de a kapitány odakötözött alakja azért mozdulatlanul állott a főhídon. Lent a szalonban pedig a nyugodtabb társaság késő éjjelleg hallgatta a kívül tomboló hullámok zugását.

Az ember gyakran csodálkozik azon, hogy a világ e széles országútján, a tengeren, s hozzá még a nyílt tengeren, annyi összeütközés történik. Ezeknek oka abban rejlik, hogy a legtöbb hajó a legrövidebb utat választván, rendesen mind egy nyomon halad. A nagy atlanti társulatok: az Inmann, White-Star, Red-Star, State, Guyon, Allan és Cunard-társulatok között egyedül a Cunard-társaság az mely az összeütközések kikérelése céljából hosszabb s így biztosabb utat választott. Innen van aztán, hogy a Cunard-hajók rendesen 3—4 nappal később érkeznék meg, mint a White-Star hajók, melyek igen keskenyek s roppant vakmerőséggel haladnak. Mikor viharos időben a Cunard-gőzösök megállnak, hogy szabad tét engedjenek a vihar játékának, a White-Staréi kettözött gőzerővel hatolnak át a felkorbácsolt tengeren. Hanem aztán keserű következményei is vannak: a White-Star Line igen sok hajót veszít el, még pedig nem ritkán «nyomtalanul». Az elsüllyedt hajók jegyzékében sokat szerepel a neve az Inmann-éval együtt, mely teljesen a White-Star nyomdokain jár, de még veszedelmesebb ennél. A már említett «City of Boston»-ról ma sem tudjuk, hogy melyik tenger fenekén van — 300 emberével együtt! Ellenben a Cunard-társaság, melyet negyvenöt évvel ezelőtt egy hasonnevű kanadai francia alapított, — még eddig egyetlen emberét vagy posta-csomagot sem veszített. Hajójai is igen kevés mentőnkre. A State és Allan-társaságok amerikaiak s különösen az első igen vakmerő. Mi egyszerre indultunk el a State-Line «Arizoná»-jával s az vagy öt nappal hamarabb ér-

JÓKAI „ARANY EMBER”-ÉNEK ALAKJAI: FABULA (UHÁZY) A HÉT GYERMEKKEL.

a kikötőbe, mint mi — pedig hisz az «Arizoná»-t ép Cunardéktól csapták el. Mindegyik társaság hajójának megvan a maga stílusu neveik: a Cunard az ily neveket szereti: «Scythia», «Algeria», «Catalonia», «Hecla», «Marathon» stb.: az Inmann valamennyi hajójának a neve várost jelent, mint például «City of Boston», «City of Brussels»; — a White Star melléneveket használ fel, mint «Atlantic», «Baltic», «Celtic», «Britannia» (az utóbbi híres gyors hajó). Az amerikai State-Line az Unió egyes államainak neveit veszi elő, mint például «Arizona». Legényesebbek és legdrágábbak a White-Star hajói, de valamennyi társulat közt a Cunard a leglelkibismertesebb, mely esupa kipróbált angol kapitányokat vesz fel. Töle átvesznek, de ő soha sem fogad fel más társaságoktól kapitányokat.

PEKÁR GYULA.

AZ «ARANY EMBER» ALAKJAI.

Föltesszük, hogy az olvasó ismeri az «Arany ember»-t. Vagy az egyiket, vagy a másikat, vagy a regényt, vagy a drámát.

Sőt van egy harmadik is, a «legaranyabb ember». Az, a ki a két arany embert írta: Jókai Mór.

Mert Levetőnczy-Timár Mihály uram (a kit Nagy Imre ábrázol rokonszenvesen) csak a derék Csorbadzsi-tól kapott aranyokból csinál még több aranyat, de Jókai Mór tolla alatt minden aranyává változik át.

Ugy tép épen, mint a most Budapesten időző híres büvész, Herrman professzor, a ki egy galambot ketté szakít — s két egész eleven galamb lesz az egyből.

Igy lett a regényből egy dráma és egy regény.

Melyik a jobb? Bizonyosan a regény, mert ott Jókai a leirő képességgel brillirozhat. Hol vegyen Podmaniczky Frigyes olyan gyönyörű «Senki szigetét», a minőt Jókai phantáziája teremtett? S vajjon van-e a nemzeti színház kellékterében olyan kedves csacsogó kis Dódi, a minő a regényben?

És végre is, itt csak az alakok beszélnek, igaz, azt, a mit Jókai ad a szájukba, — de mit ér, ha ő maga közbe nem szólhat?

Hanem hiszen megcsik az néha, hogy a veszteséggel is jár valami nyereség. Mert olyan ügyes Noémi, a minő Markus Emilia, s olyan csinos, becsülettel arzu Timár Mihályt, mint Nagy Imre, ki lehet talán Jókainak gondolni, de az olvasó nehezen bírja utána képzelnit...

A mese nem változott lényegesen: s azalak egészen egy fonódnak s majdnem egy is bonyolódnak ki mint a regényben.

Timár Mihály a meghalt Csorbadzsi pénzt átveszi, s leányát, a márvány-hideg Timeát (helyes kis török kisasszony Timár Mihályt, mint vakmerő. Mi egyszerre indultunk el a State-Line «Arizoná»-jával s az vagy öt nappal hamarabb ér-

abból itt a drámában sem lett becsületesebb ember. Botrány, milyen czudarul bánik a jámbor Fabula urammal, a kite anyni komáromi bumort tud belekeverni Ujbázy. Hanem hát az akkor volt! Ma már a hét gyerekkel megáldott szegény polgár nem is annyira mulatságos, mint inkább szánandó.

Rosszul bántak a szegény Timeával, kivált a gonosz Zsófi asszony, a kiből olyan pompás komáromi nemzetes asszonyt faragott Szathmáryné, hogy maga Jókai is élénken fölkiáltott: «Enyje erre az asszonyra emlékszem valahonnan». De rosszul bánt vele a kegyetlen szívű Szaecsvayné is... (bocsánat, Athalíát akartam mondani), szóval Brázovics egész családja, pedig Timea szelid, nemes jellemű leány volt, csak egy kicsit ostoba, a miért bele tudott szerezni abba a léha Kadisa nevű katonatiszbe. (Jó izlés a piktortól, hogy kihagyta innen ő kelmét.)

Mínthogy azonban Kadisa Athalíát akarta elvenni, dacára szerelmének, hozzá ment halálból a pártját fogó, gazdag Timárhoz, ki minden vagyonát a lábához tette.

Hát nem is lett volna ebből rossz házasság, ha a «Senki sziget» nincs, s a Senki szigetén ott nincs a szép Noémi, a ki a nagy szeretetével elvonta az arany embert az ő hideg feleségétől, a Timeától.

De a meséből még egy sem kerekednék nagyobb bonyodalom, ha az öreg Brazovics tönkre nem jut és meg nem üti a guta. (Minek is adják ezt a szerepet olyan vérmes embernek, mint Szigethy Imre?)

Kadisa persze most már nem veszi el Brázovics leányát, ki a féltékenység kigyózszeimel őri Timeát, nehogy viszonyt kezdjen Kadisa-val, azalatt meg Timár uram a kereskedés ürügye alatt boldogan éli világát Noémival, meg a kis Dódival.

Azaz boldogan élné, ha itt nem volna az az alaváló Kristján Tódor, egy csavargó gazember. (Fogadni mernék, hogy az a köpönyeg is lopott jószág raja, a mely olyan korhelyesen fekszi meg a Náday vállán.) Ez megtudja a Timár titkát, fenyegeti, öldözi, pénzt elcsalja, egyszer a ruháit is magára szedi, de szerencsére épen akkor belefut a Balatonba.

Mikor tavaszra kifogják a halászok, a ruháról azt hiszik, Timár volt, nagy tisztességben eltemetik. (Azóta sem volt olyan nagy haragozás Komáromban!) Timea férjhez megy Kadisa-hoz, Athalia meg akarja gyilkolniti, de rajta csipik. Timár pedig csendesen, elfeledve el kedves Noémijével a «Senki szigetén».

Tele van tarkabálnál tarkább alakokkal a darab, s azok mind mulattatók s kedves ismerőseivé váltak csukhamar a közönségnek. A régi Komárom elevenül meg. A költő szülővárosa. Szinte oda képzeljük őt magát is. Valószínűleg együtt járt iskolába a Fabula uram gyerekeivel.

Akkor lehetett ott a napi pletyka padján ez a kedves szép történet, a hol a gonosz emberek

mind rosszul járnak s a jó emberek mind boldoggá lesznek.

Bár így lenne örökön örökké a valóságban is.

M—th K—n.

CSATÁROZÁS ABESSZINIÁBAN.

Az egyiptomiak és abessziniaiak közt régi idők óta fennáll a szomszédok között oly gyakran tapasztalható ellenszenv s ha nem az angolok folytatnák tényleg a háborút a máhdi katonái ellen, kétségtelen, hogy az abessziniai Negus már azóta megkísérelte volna a zavarosban halászást, különösen mivel Massova s a tengerpart elfoglalása ez afrikai Montenegrónak régóta fővágyát képezi. Így azonban — kénytelen kellen — hivatalosan semleges viselkedést magukat s az abessziniai kormány mitsem tehet arról, hogy, bár hivatalos háború nincs, egyes törzsfőnökök — jó magyarul: rablóbandák — a határszélén minduntalan csapatot kezdenek az egyiptomi alattvalókkal.

Ily csapatot mutat be jelen képünk is, melynek vázlatát a helyszínen egy angol tiszt készítette. Ras Allula, abessziniai főnök, megátámadta a határszélén fekvő Keren vagy Senhit egyiptomi várost s ezt Hamed-Ajjir-el-Fil, a

hogy a fegyverzet még a kereszties hadjáratok idejéből való s akkor terjedt el a vidéken, midőn Szaladin szultán Szent Lajost megverte. Szintén a kereszties vitézek kardjaihoz hasonlítanak az arabok kétélű egyenes kardjai is, megvan rajtuk még a keresztalakú markolat is, a melyet a Veres Kereszt lovagjai meg szoktak csókolni haldoklás közben s a lovasok nagyon hasonlítanak azokhoz a norman lovagokhoz, melyeket az e korból maradt képeken láthatunk.

EGYVELEG.

* **Négerek rémülete.** Cleveland elnöké választása sok négerben költötte fel azt az aggodalmat, hogy a kormányra jutott demokráta párt most megvalósítja régi programját, a rabszolgátság helyreállítását. Kentuckyból több néger e félelem folytán kivándorolt s egy más helyen egy néger öngyilkos lett, hogy a rabszolgátságtól megmeneküljön. A rémületnek csak Cleveland határozott nyilatkozata vetett véget, hogy a fehér és színes polgárokat egyenlő védelemben fogja részesíteni.

* **A legjelentékenyebb kikötők jelenleg sorrendben a következők:** London, Liverpool, New-York, Hamburg, Marseille, Havre és Antwerpen. Londonban jelenleg Gravesenddel szemben 50 millió forint költséggel építenek új dockokat s Liverpool vízépítéskre Merseyen fölfelé már több mint 200

kemény s merev toll. A nagyobbik külső oldalán át, mihelyt a liba éves lett, egy sávoly támad s ezentúl minden évben egy-egy új, mintha egyenesen életkorát jegyeznék fel oda.

* **Színésznők gyémántjai ellen írtó háborút** indított meg egy amerikai színigazgató. Össze akarja hívni összes kartársait, hogy azok szigorúan tiltsák meg a színésznőknek s én-kesznőknek, hogy a színpadon valódi gyémántokat hordjanak, mert azok eredményezik, hogy oly rendkívüli tiszteletdíjakat követelnek s a színház-igazgatók tönkre mennek.

* **Nevezetes árlejtés történt** nemrég egy kis porosz faluban, hol az iskola tisztogatását és fűtését a község újból bérbe adta. Az eddigi bérlő 12 márkát kapott érte, most új versenytársával annyira ment az árlejtésben, hogy végre az egyik nemcsak teljesen ingyen vállalta el a munkát, hanem még 2 márkát s 60 fillért is fizet a községnek a jogért.

* **Udvariasság.** A „Pressburger Zeitung” nem rég a következő érdekes hirtetést közölte: „*Sár a Mária-utcában.* Attól a két kisasszonytól, kik a felvonuló katonaság miatt két izben kénytelenek voltak a sáron átmenni, a katonaság parancsnoka ezenel bocsánatot kér.”

* **A sors gunyja.** Indianapolisban az orvosok, azután a gyógyszerészek, végre a temetések rendezői tartottak összejöveteleket. A közönséges életben is így szokott történni: legelőször jó az orvos, majd a gyógyszerész, végül a temetés-rendező.

* **Az orvosi rendelések történetében** még eddig páratlanul áll a következő eset: Egy a Bolimas

CSATÁROZÁS RAS ALLULA ABESSZINIAI FŐNÖK ÉS A BENI AMER TÖRZS KÖZT.

Beni Amer törzs feje védelmezte. E törzs egyiptomi hatóság alatt áll, a jelen zavaros időkben is megőrizte hűségét és Senhit körül különösen nagy csordái vannak. Vezére Ali Bakbit bej, úgy hogy Hamed-Ajjir-el-Fil inkább csak alvezérnek volna tekinthető, ha ugyan a törzsek egyik-másik csoportja egymástól független volna. Hamed-Ajjir-el-Fil magas, csinos férfi s teljesen urias kinézésű, őszintének is látszik, bár James „Wild Tribes of the Soudan” („A Szudán vad törzsei”) czimű művében nem épen kedvezően nyilatkozik róla.

Az ábrázolt harcászati mód igen érdekes, mert egészen a középkori viszonyokra emlékeztet. A lovasok, gyapottal bélelt fegyverzetükben, teljes erővel száguldanak a sziklás sík talajon, nagyobb részt öszvéren s csak egy néhány lovon, mindenik kezében rettenetes nagy, a kereszties vitézekre emlékeztető kard van, melyekkel nemcsak nagy sebeket tudnak vágni, hanem egyúttal ketté is képesek szelni a koponyát. A futásnak eredt abessziniaiak sem hagyják magukat. A billiard dákóhoz hasonló puskákkal képesek lelőni elleneiket visszafordulva is úgy, hogy nem is cseleznek. Két Beni Amer harczost is így gyilkoltak meg. E törzs közül többnek sisakja van, mig mások a hadendovni törzshöz hasonlóan viselik hajukat. Egy főnök, Zamat vad Okkud, egészen vasfegyverzetben jelent meg. Mondják,

millió forintot adott ki. A londoni kikötőben évenként 4 millió értékű forgalom van s 60,000 hajó jön be évenként. A liverpooli új kikötő 200 hektáryi területet foglal el s 35,000 hajót vehet fel.

* **Aggok bálja** volt Gillinghamban Chathamban Szilvester estéjén. 59 öreg férfi és nő jelent meg, kiknek életkora összesen 4259 évet tett. A legidősebb férfi, ki 1790-ben született, egy szintén a mult századból való nővel kezdte meg a táncot. A tánczosok kora átlag 72 év volt s egész éjfélig régi, ma már elavult táncokat jártak s az új év beálltát ó-angol divat szerint ünnepezték meg.

* **Férjhez menetle** a legtöbb nőnek van kilátása, azonban nem minden korban egyaránt. Statisztikusok kimutatása szerint száz leány közül 14¹/₂ leány 10—20 év közt, 52 pedig 20—25 év közt s végre 18-an 25—30 év közt mennek férjhez. Ha már túlhaladták e kort, mindig nehezebb a férjhez menetle, a százból e számítás szerint még megmaradt 15¹/₂ százalék közül 30—35 év közt 6¹/₂, 35—40 közt 3¹/₂, 40—45 közt 2, 45—50 közt 1¹/₂ százalék megy férjhez.

* **Az asszonyok értéke** a régi népeknél mindig kisebb volt, mint a férfiaké. Mózes a férfiakat 50, a nőket csak 30 zsák ezüstre becsülte. Homer a kiváló szép nőt 4 ököre becsülte. A régi izlandiaknál egy nő mintegy 9 forintot ért, az aleman jog szerint a leány 200 forint, a férjes nő ellenben már csak 80 forint értékű.

* **A ludak korát** is meg lehet pontosan állapítani tollaikról. A legnagyobb repülő toll mellett a hátgerinc végén van két kicsiny, hegyes, rendkívül

foknál (Manilla) alkalmazott táviróhivatalnok számiak helyett egyszer tévedésből ólomzucrot vett be s mivel állomáshelyén orvos nem volt, aggodalmában Hongkongba táviratozott, honnan Hartigan angol orvos táviratilag rendelte meg az ellenszert. A távolság a két hely között 550 angol mérföld.

* **Kitánó reklám.** A mormonok fővárosában, Salt Lake Cityben egy „Plantation Bitters” ne-ű keserű pálinkát gyártó ember kibérelte a temető külső falát s óriási betűkkel ezt íratta fel ide: „Ki innen kívül akar maradni, az használjon Plantation Bitters-t. Kapható stb.”

* **Tizenegy kínai** párisi akasztották fel, mint hadi zsákmányt, a párisi rokkantok palotájában. Egyik közülök háromszögletű, sárga selyem-rajta egy nagy sarkány, mely visszafelé fordul, a napra nézve.

* **Konstantinápolyban** négy fiatal török leány tett le tanítónői vizsgát a török közoktatásügyi miniszter által kinevezett bizottság előtt, s most már első eset török földön, leány-iskolákban mint tanítónők működnek.

* **Kutya-öltözötés** egylet alakult a szentpétervári arisztokrata nők körében. Az egylet tagjai évenként 10 rubelt fizetnek s kötelezik magukat, hogy kutyáikat felöltöztetés nélkül nem küldik a szabadba. A kutya-öltözötés szinét és szabását az egyleti alapszabályok szerint a tagok többsége szavazattal állapítja meg a havi ülésen, s azonkívül revizorokat választanak, kiknek tiszta lesz meggyőződnie, vajjon a tagok valóban comme il faut öltöztetik-e kutyáikat.

RÉGI MAGYAR TÜZHELY.

A hajdanok népei a tüzet, mint egyik legnagyobb jöltevőjüket, megszemélyesítve, Isten gyanánt imádták. Ily népeknél, mint a milyen például a román volt, a nyilvános tűzhely egyszerűsége oltárrá lett, melyen a tüzet kegyelettel és vigyázattal táplálták és őrizetére Vesztá papnőit állították, kik ha kezök alatt az oltár tüze elaludt, kegyetlen halállal lakoltak. Ez tulajdonképpen nemcsak vallásos és kegyeleti, de egyszerűsége állami és községi intézmény volt, mivel a valószínűleg égből, villámütés által nyert tüzet a kialvástól féltették; mert ha kialudt, más községből kellett azt ujjalag felgyújtani. E

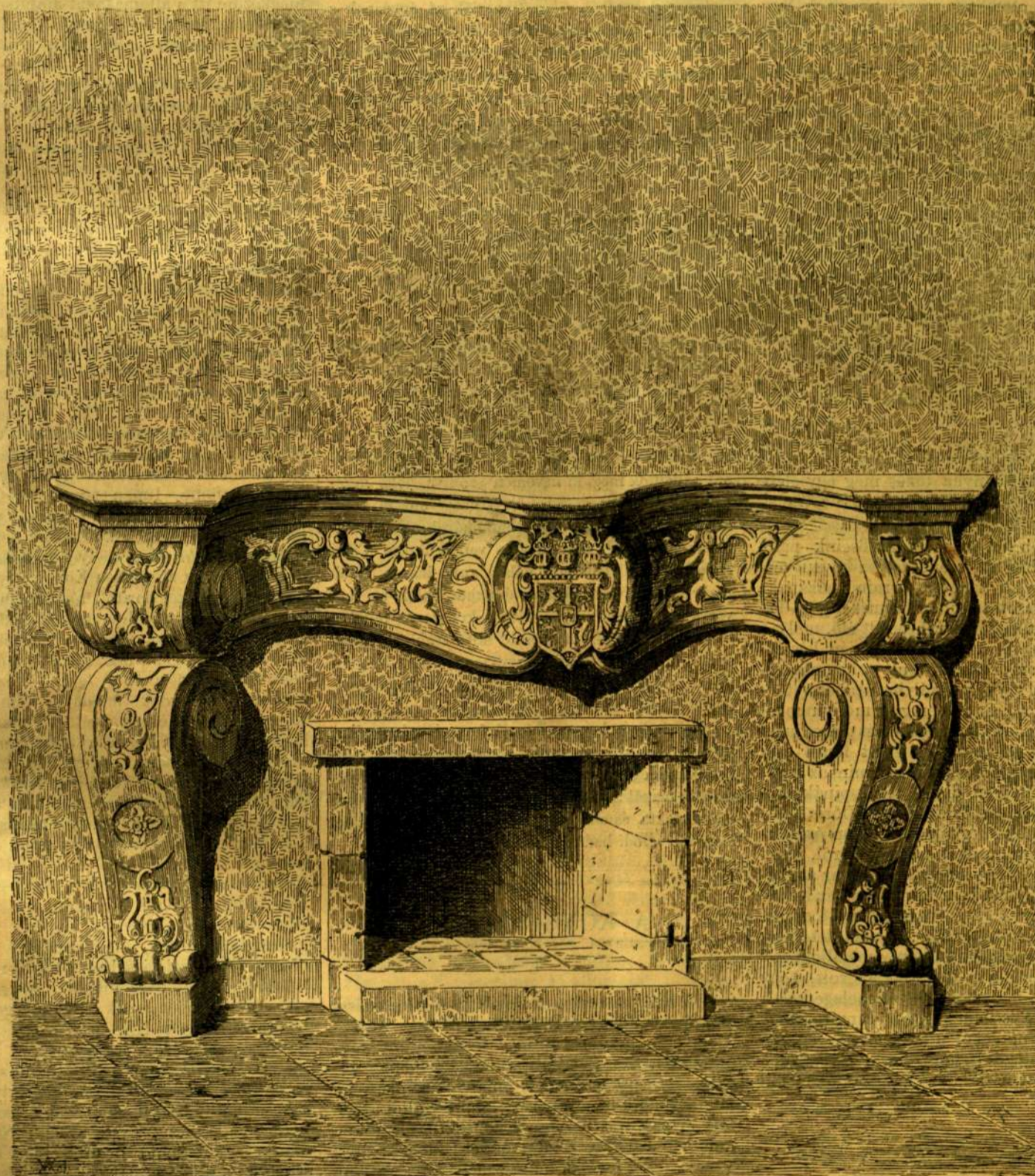
jelent, mely körül a család összes tagjai összetartásban és szeretetben csoportosulnak.

Nálunk magyaroknál is megvolt a családi tűzhely iránt tanúsított eme kegyelet; meg egész az utóbbi évtizedekig annyira, hogy például a dörzsgyúfa feltalálása előtt, — mely maga is magyar találmány — gondos háziasszonyok estéknél a paraszt hamuval szokták elföldni, hogy reggel ismét tüzet gyújthassanak nála és egyszerűsége miatt, nehogy a lobogó tűz szétpattogva vagy szétszóródva, a szobában valami veszélyt idézzen elő.

Hogy őseink a tűzelő helyet, mint a család vonzó középpontját szintén nagyra becsülték: bizonyítják a középkorból és kivált a XVI-ik

néhány év előtt az alsóvár kapufölötti részében, mely az egykori «uraim házának» feleltethet meg, Báthori Kristófnak igen diszes renaissance-stylnben és fehér márványból kiállított kandallóját a XVI-ik század derekából, melyet diszesen vésett felirat tanúsított. Mint hallom, e szép kandallónak darabjai sincsenek meg többé. A várkapu fedele még az 50-es években leégett és a diszes márványkandalló-darabokat valószínűleg beépítette vagy mésznek égette ki valaki.

Mintegy felszázaddal későbbi az a ritka művészettel kiállított egyszerű tűzhely, mely a dévai alsó-kastélyban maradt fenn. E kandalló a kastély palotájának középső falán, szemben az

RÉGI TÜZHELY BAJÁN AZ EGYKORI GRASSALKOVICS PALOTÁBAN. (A MAI VÁROSHÁZBAN)

vallásos és egyúttal állami intézmény tette a tüzet és tűzhelyet a kegyelet tárgyává, még azután is, miután a tűz elvesztésének félelme megszűnt; meg a folyton égő oltár is, melyet a keresztény kegyelet örök égő lámpákká változtatott át: de a tűzhely szentségének fogalma megmaradt a családra nézve; sőt átvitt értelemben azon legszentebb érzelmek összességének vált kritériójává, melyek a női hűséget, háziasszóságot, anyai szeretetet és gondot, szóval a család egész benső életét jelentik.

Ily értelemben a tűzhely fogalma lejött egész korunkig és részint a fentjelzett női érelyeket, részint pedig a családi élet középpontját

* A Pulszky-albumból.

és XVII-ik századból fenmaradt diszes tűzhe-lyek és kandallók, melyek még imitt-amott régi váraink és kastélyainkban szemlélhetők.

A középkori várakban «uraim háza»-nak nevezték a belső vár azon részét, melyben a várúr és családja lakott és menedékhelyével, a zömtoronnyal (donjon) állt összeköttetésben. Az «uraim házának» középpontját a palota, vagy nagy ebédli képezte, melyből egyik oldalra a nők osztályába, másikon a férfiakba nyílt bejárás.

A legdiszesebb tűzheleket e palotában és az ebből közvetlenül nyíló női nappali szobában (a mai szalonban), melyet a németek Gadennek neveztek, találjuk fel. E helyen láttam még csak

ablaksorral, csaknem a mennyezetig emelkedik és a renaissance-stylnnek ama barokba átmenő jellegét mutatja föl, melyeket a pompaképző Bethlen Gábor diszes építményein mindenütt szemlélhetünk. Alant a tűzhely rámozgata igen egyszerű olasz renaissance-szal kezdődik; e felett azonban már barokkizlésű díszítmények következnek, melyek a férj és nő kettős czimereét ölelik körül. A czimer fölötti részt mint kariatidák, kétfelől tollas indus fejedelmek támogatják és ezen felső részben a tűzből származó mesés madár, egy repülő fönix emelkedik föl, képviselve a tűz égi származását. A czimerek egyike, a balfelől a Vargyasi Dániel családé, mely zöld halmon sötétlő fehér hattyút ábrázol

kék mezőben, nyakán nyíllal átlőve. A másik czimer a ma már kihalt gróf Haller-családé, nyolc részre osztott pajzsával, melyben orosz-lánok és tudományosságot jelző szöglineák vannak.

A mint utána néztem és a család egyik tagjától is megtudhattam, e kandalló alig építhette más, mint Vargyasi Dániel Mihály, Bethlen Gábor fejedelem kedves tábornoka, ki urától javaira is új adományt nyert; és talán ezt jelenti a nyíllal átlőtt hattüzcimer, mely Bethlen Gáborénak úgy szólna felét képezi; a mennyeiben az iktári Bethlen család czimere két szemben álló hattyu, melyek nyakára egy nyíllal van átlőve. A családi táblázat szerint csak Dániel Mihálynak volt Haller-leány neje; és pedig, mint a családtól megtudtam, Haller Judith. E szerint a fentemlítt mezei tábornok Vargyasi Dániel Mihály, ennek neje Haller Judith és gyermekei: Ferenc és János képezhették 1620. körül azt a családi kört, mely e diszes kandalló körül csoportosult.

A másik díszmő, melyet ezuttal bemutatni szerencsénk van, Baján az egykori herceg Grassalkovics palotájában, a mai városházának külön falazott folyosójában dísztelenül befalazva fordul elő. E diszes kandalló már egészen a mostani ilyenmő építmények jellegét viseli, kiállítva, mely a múlt század derekán főuri palotánkban dívozott. A kandalló nagyon szép vörös márványból készült felső parkányzata alatt mesteri vésővel faragott Grassalkovics-féle cimerezet, mely a porból fölemelkedett roppant gazdságságu főúr pazar izlésének nyomait hordja magán. A kandalló sorsa is követte hercegi gazdjaja családjának sorsát, mely a mily gyorsan emelkedett tetőpontra, ép oly rohamosan szállott alá. Ma az egykori hercegi kandalló előtt a városi hajdúk sűtkéreknek, kik jónak látták a kandalló lanya tűzét még egy elébe állított pléh-kályhával is pótolni. Sic transit gloria mundi!

Nem kisebb fényűzést látunk őseink palotáiban a kályhák építésénél is. Az 50-es években a nagyenyedi kastély «uraim házában» földszintjén felassott talajban minuskel-góth beütéssel ékesített kályhadarab került elő, mely a XIV. század végén vagy a XV-ik elején készült. A nagyváradi várban mult évben eszközölt ásatásoknál oly diszes kályhadarabok vétődtek fel, melyek a legszebb magyar motívumokat tüntetik elő igen élénk színekben és diszes mázzal, melyekről az arany és ezüst fénye sem hiányzik. E kályhatörödek, valamint az azokkal együtt talált igen diszes török pipák, melyekből az ásatást eszközölt Römer Flóris apátkanonok uralni egész gyűjtemény van összeállítva, nyilvános tanúságot tesznek arról, mily magas emelkedést nyert volt a magyar agyagműipar a XVII. század derekán. Nagy kár lenne, ha e gyűjtemény a jövő évben tartandó országos kiállításon közszemlére ki nem tételnek, hogy agyagműveinknek mintául szolgáljon.

E sorok ezélya pedig csak az volt, hogy azon tűzhelyek, melyeknél őseink melegedtek, a mai nemzedéket is felmelegítsék annyira, hogy ez emlékszerző műveket kegyeletesen megőrizték és közre juttassák, hogy hazai művészeink és iparosaink számára követendő mintaképekül szolgálhassanak.

P. SZATHMÁRY KÁROLY.

A KHINAI HARCZTÉRÉRŐL.

Faragó Ödön hazánkfiától ismét érkeztek újabb magánlevelek a francia hajóhad által körülzárt Formosa szigetről, hol egybíránt a döntő hadművelethez éppen most készülnek a francziák. A két levél, melyet alább közlünk, október végéről és november közepéről valók, s így szólnak:

Tamsui, 1884. okt. 22.

A francziák holnapról kezdve Formosa szigetét egészen körülzárolják és minden közlekedést beszüntetnek. Mi itt élő európaiak, rabok leszünk, a míg a francziák az egész szigetet el nem foglalják.

Szörnyű nehéz napjaink voltak e hó 1-től kezdve. A francziák — tévedésből — házainkat majdnem rommá lőttek. Lakásomba és hivatalomba több bomba esett, de szerencsére akkor nem voltam ott.

Hét napi bombázás után a francziák partra szálltak, de nagy veszteséggel visszavertek. A feldühödött khinai katonák a francia elesetteket iszonyu módon megcsönkítették.

Annyanib sajnáljuk a francziák akkori legyőzését, mert most ismét újból kezdik a harcokat, s mi megint veszélyben leszünk.

Tamsui, 1884. nov. 16.

Megírom ugyan e levelet, de mivel nem tudom, hogy a francziáktól bezárt kapu mikor nyílik meg ismét, — azt se tudom, hogy egy vagy négy hó múlva tehetem-e majd fel a postára! Nem épen irigylésre méltó existencia ez a miénk: ide vagyunk zárva már közel egy hó óta, a nélküli, hogy élelmi szereinket megújíthassuk. Ha bármi kis jármű is ki akar szökni a kikötőtől, — a francziák rá ágyúznak s kénytelen visszatérni. Hogy itt semleges fehér bőrűek is tartózkodunk, kik nemcsak kényelmet nélkülözünk, de olyan veszélynek is ki vagyunk téve, hogy a fellázadt nép által kardra hányhatunk: azzal a jó francziák édes keveset törődnek. Courbet tengernagy dekretálja a körülzárolást s időt se hágy arra, hogy távozhassunk. Ezt nevezik aztán civilizált államhoz illő eljárásnak! A khinaiak különben elég illően viselik magokat. Értém persze a katonákat, mert a békés polgárokat a francia ágyúk szerénytelen lövései mind megugrasztották. Künn a tengerparton sátrak alatt töltik idejüket, várva a francziák tetszését, hogy partra szálljanak. Noha nem táncos most európai ördögnek köztük mutatkozni, én, érteve nyelvüket, csaknem naponként köztük sétálok. Legtöbbszörre udvariasan üdvözlök, de néha durván utánam kiáltják a «yángkjéjtá» («idegen ördög») czimet. Egy izben csendesen halgattam, mögöttem sebesen közeledő léptekek hallok. Hátrafordulva, egy nagy, izmos katonát fegyver nélkül pillantok meg, ki nevémen szólítva, jobb kezének mutató ujját szájába fogja s azt erősen kezdi szivni. Észrevettem, hogy mimikával akarja tudtomra adni, hogy neki szivarra van szüksége. Cigaretta tárczám véletlenül nálam volt, három darab papír-szivarkával. Mártnak érdemes hadfia be sem várva a kinalást, ügyesen marokra kapta mind a hármat s szó nélkül odább állt, csakis újainak ópiumtól illatos nyomait hagyva maga után. — Ilyenfélé epizódok szakítják most félbe az egyhanguságot. Persze a egy nap még ezután fog következni, csak azt nem tudjuk, hogy mikor. A francziák katonáikat vártnak hazról, az pedig a távolság miatt nem könnyen meg. Ugy látszik, hogy Ferry uram elszámította magát: 15 páncél-hajóval rá akart ijeszteni a khinaiakra, és csak most, hónapok múlva látja be, hogy ide valódi hadsereg kell.

A KONGO-ÁLLAM.

I.

A berlini konferencia eddigi tanácskozásai alapján is teljesen biztosítottnak látszik a Közép-Afrikában alakuló hatalmas Kongo-állam fenmaradása. Az Egyesült-államok példáját követve ma már számos kormány, köztök a mi monarchiánk is, elismerte a Stanley által alapított országot, s a nagy közönség úgy, mint a tudományos világ rendkívüli érdeklődéssel néz annak fejlődése elé, mint a mely hivatva van Közép-Afrika civilizációjára s egyáltalán arra, hogy e szárazadokon át «sötét világrésg»-nek nevezett óriási terület végtelen kincsével a művelt világ körébe bevonassék. E nagy érdeklődés kötelességünk tette, hogy Stanley utjáról s a Kongo vidékéről ismételve szóljunk e lapokban; most, midőn a Kongo-állam mintegy megszületett, lapunk keretéhez és feladatahoz mérve áttekintő képet akarunk róla nyújtani.

A Kongo-állam alakulása a nagy afrikai utazó Stanley nevével van elválaszthatatlanul összekapcsolva. Ismeretes dolog, hogy a kiváló férfi, midőn visszatért első útjából, mely Livingstone feltalálására szerveztették, 1875 végén ismét egy nagy expedícióra indult s 999 napig tartó fáradságos út alatt, melyben 253 embert veszített el kísérteiből s mely ut a fölfedezések történetében ritkítja párját, keresztül halott Afrikán s az óriási Kongo folyón lehajózott annak torkolatáig. E híres utazás az egész mű-

velt világban nagy feltűnést keltett. A hatalmas folyó, melynek eddig csak zátonyok által megakadályozott hajózatlatlan alsó részét ismerték, ez utazás által Afrika legfőbb csatornájának lett bemutatva, melyen több mint másfél ezer kilométernyire terjedő utat szabadon lehet hajóznunk megtenni a Stanley és Livingstone zuhlatagok között s mely így mintegy két millió □ kilométerre terjedő óriási s eddig teljesen ismeretlen területet nyitott meg a világgalgalomnak. A földrajzi tudományok kiváló Maccenasza, Lipót belga király által alapított nemzetközi társulat Közép-Afrika kikutatására és civilizálására felhasználta e nagy fölfedezést s felszólítására maga Stanley utazott el 1879 végén ismét a Kongo torkolatához, Zanzibárból hozott 140 már fél művelt négerrel, hogy a művelődési munkát megkezdje itt s állomásokat alapítson. Munkájának megkönnyítése végett «Comité d'Études de Haut Congo» czim alatt külön társulat alakult.

Igy kezdődött meg a Kongo-állam alakulása s a munka oroszlánrésze mindez ideig Stanley kezében maradt. Legelső tette volt, hogy azon a helyen, hol a Kongo torkolata felé a hajózást meggátoló vizesékek előfordulnak, állomást alakított. Vivil. Az állomás a folyó jobb oldalán, vörös sziklaldombon épült, 16 kilométernyi távolságra a legközelebbi európai kereskedelmi teleptől. Az állomáshoz szükséges területet, mint később is mindenütt, barátságos uton vásárolta meg a benszülöttek s azok jó indulattal annyira megnyerte, hogy később maguk segítettek neki utat készíteni s a csomagokat szállítani. Tizenegy hónapig tartott a szükséges ut el-készítése a szük völgyeken át egész a második állomásig, hol a folyón már lehet hajózni, leg-alább kis csónakokkal. Ezt a második állomást Isanghulának nevezte el. 1881-ben tovább folytatva útját, a második nagy vizesék mellett egy 80 méter magas dombon Manyanga állomást létesítette. Innen ismét utat csináltott 152 kilométer hosszban s annak végén 1882 február havában megalapította a negyedik állomást, Leopoldvillet, melyet a belga királytól nevezett el. Ez állomás a Kongo folyamának egy nagy, szigetekkel borított töserü elágazásánál, az ugynevezett Stanley-poolnál fekszik s mivel e helyről számítva a Kongo másfél ezer kilométer hosszúságban már bátran hajózható, egyelőre ezt gondolta az új terület központi állomásának, melynek feladata lenne Európát Közép-Afrikával összekötésbe hozni. Még két kisebb állomás létesítése után Stanley a két évi nehéz munkában megrongált egészségének helyreállítása végett 1882-ben visszatért Európába, hogy itt a megkezdett munka folytatására a szükséges eszközöket megszerezhesse.

Európai tartózkodása azonban csak három hónapra terjedt. Sietnie kellett vissza, mert a Kongo-államot vesztély fenyegette egy hatalmas versenytárs részéről. A francziák, kiknek Közép-Afrika partjain már eddig is jelentékeny számú gyarmataik voltak, irigy szemmel nézték egy idegen hatalom terjeszkedését a Kongo környékén s egy híres utazójuknak, Brazza grófnak sikerült a Kongo északi felől az Ogové folyótól elindulva elérni. Híre járt, hogy ez utazó a Stanley-pool északi részén is vett területet s ott Brazzaville telepet állította fel s most újból ez pedig jelentékeny állami segítséggel gyámolítva utnak indult, hogy a Kongo északi részén alapítson francia gyarmatokat. Stanley nem akarta ezt tetlenül nézni. Maga is elment a Kongóra s míg 6 annak felső folyásán egész az egyenlítőig alkotott gyarmatokat, többek közt Bolobót, a folyó balpartján s még távolabban Leopoldvilletől 460 kilométernyire Iskongot: két külön expedíciót küldött ki, mely a Kongo északi partján tegyen kutatásokat s alapítson egyes állomásokat. Ez expedíciók, melyekben osztrák tiszték is résztvettek, bejárták a Kongo és Kiula között fekvő vidéket s ott nem kevesebb, mint 24 állomást alapítottak, mindenik vezetését európai emberre s néhány zanzibári négerre bízva. Ez állomások között kettő van, melyeket a trónörökös-párról neveztek el: Rudolfville és Stefaniaville, mindkettő a Kongótól északra, eddig teljesen ismeretlen vidéken, mely csak a mult évben nyílt meg a civilizáció számára, bár a dr. Pogge vezetés alatt álló német expedíció a Kiula mentén már egész közelébe hatolt. Brazza ezalatt tovább folytatta kutatásait s ő is igen sok állomást alapított, úgy hogy jelenleg a Kongo északi partján már

több mint 50 európai telep van, nagyrészt oly kedvező kereskedelmi felvéssel, hogy azokból idővel jelentékeny városok alakulhatnak. S mindez megtörtént jóformán teljesen békés uton és veresztés nélkül. A derek Stanley öt év alatt egy monarchiánk területét jóval meghaladó területet hódított meg a műveltségnek s egyuttal gondoskodott annak megtartásáról és fejlesztéséről.

Az európai műveltségnek a Kongo-államban már számos jele mutatkozik. Bármerre nézzen is az utazó, az európaiak iránt barátságos s előékeny négerekkel találkozik, kik illedelmesen «morning» (good morning = jó reggel helyett) köszöntéssel fogadják őt, kezet nyújtanak, pipával s pálmaborral megkínálják. Itt-ott már megtörténik az is, hogy a gyermekeken kívül más nem bámolja meg a fehér idegeneket, mint nálunk tesz a négerekkel. A régibb telepeken iskolák vannak, leginkább angol misszionáriusok vezetésével, kik a kis néger gyermekeket európai szokásokra is tanítják. A ruhaszövetek és gyöngyök, továbbá a rum képezik most is a főváslási eszközök, azonban a benszülöttek már a mi csereértékünk, a pénz becsét is kezdik ismerni. Néhányan olvasni is megtanultak s az előkelőbbek szobáikat Európából került képkel díszítik fel. Különben e nép azelőtt sem volt teljesen vad és műveletlen. Mindenütt rendezett falvakban laktak, háziállataik vannak, köztük a tyúk, disznó és kecske nagy számmal, s némelyütt juh, kacsa s galamb is. A házak körül gondosan ápolott kertekben tenyésztik a banánt, maniókót, ananászt s a különböző gyümölcsfákat. Csaknem mindegyik felnőt ember hord magán valami európai öltözet-darabot, mint azt egy manyangi dandynak itt közölt képe mutatja. Az európai öltözet mellett azonban megtartják sajátos nemzeti ruhájukat. Ibaka, Bolobo királya, kinek kissé komikusnak látszik mellképét Johnson híres uti könyvéből vesszük át, valóban feltűnő «koronát» visel. Magas, egyenes kalap ez, tele dugdosva kendőkkel s más beces kincsekkel, külsején angol bádöggyilkok, közepe egy champagne-üveg etiqueetteje van, mely végbort itt ürteték ki a belga király nevenapján rendezett ünnepen. E magas fejlődés a király, ki különben igen hatalmas ember, mert országa a folyó mellett 120 kilométer hosszúra terjed s mintegy 50,000 lakosa van, egész éven át hordja, még ha alszik is, s csak egyszer tisztogatják meg éventén a fergétkől. — Mind a főnökök, és sok helyen már a nép is áttértek a keresztény hitre s a nagyobb állomásokon mindenütt vannak főkép protestáns imaházak, hova a néger is eljönnek s a keresztény zanzibárokkal s krungerekkel együtt áhítatosan énekelnek.

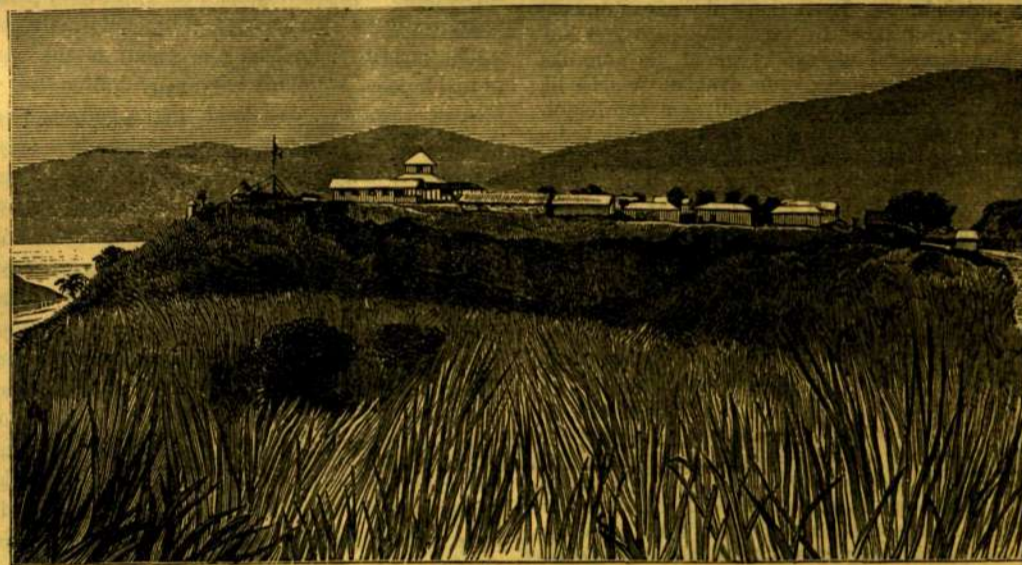
A további fejlődés biztosítása végett a közlekedési eszközök tökéletesítése volt a főfeladat. Igavonó marhák és kocsik jelenleg még ez országban ismeretlenek, az utak legtöbbször csak egy-két láb széles ösvényből állanak, melyek igen gyakran 10—15 láb magas óriási fü köztöz vezetnek el, úgy hogy az utazónak folytonos bajja van e füvekkel szembe elől elhárítani, s e mellett még az a veszély is környékezi, hogy a magas fűből ligyó vagy más ellenség egész váratlanul támadja meg. Stanley, mint említettük, a Kongo alsó folyásán nagy fáradsággal csináltott utakat. Egy helyen Ngoma közlekedésben egy nagy sziklát s zétromboltatott e végett s e munkája annyira bámulata ejtette a benszülötteket, hogy azóta «Bula Mutade», azaz sziklatörő disznevét nyert tőlük. De ezzel nem elégedett meg, mindenekfelett gőzhajók szerzésére törekedett. Az «Association internationale du Haut Congo» Brüsszelben összerakható kis gőzöket készítetett egészen acélból s ezek közül három már el is ment a mult évben s most már a Kongón vígan hásítja a habokat. Minde hajók egy csillagalaku, hátul alkalmazott kerékkel hajtának, mint a mi kis dunai propellerek. A legnagyobb 75 láb hosszú, 13 láb széles és 7 láb mély, a másik kettő 42, illetve 70 láb hosszú. Hat egyes részből állnak, melyeket könnyen ki lehet emelni a vízből, szárazon szállítani s ismét összerakni. Erejüket s tartósságukat mutatja, hogy a kis gőzösek Európából maguk teszik meg az utat Közép-Afrikába. Ujjában már vasutat is terveztek Vivilől egész Stanley-poolig, hogy a közbeneső 16 vizeséknél szükséges átrakódásokat megkíméljék. A nemzetközi társulat már megkötötte e végből a mult év végén a szerződést a főnö-

Ibaka, Bolobo királya.

Ngvi mpandai főnök.

Benszülött Manyangából.

Vivi európai telep a Kongo vidékén.

kökkel, biztosítván nekik a vasut által átszelt vidékek felett a tulajdonjogot. A vasut hossza 365 kilométer lenne, azonban esetleg kiterjesztetik Puerta da Lenháig, a hova még a nagyobb tengeri hajók is eljuthatnak. A vágányok szélessége 75 centiméterre van tervezve, a mint ilyen vasutak Európában és Amerikában a teherszállításokra általában alkalmasnak találattak. A belga mérnökök számítása szerint az építési költség csak 15 millió frankot tenne ki, s mivel az ügy iránt nagy érdeklődés mutatkozik, nagyon valószínű, hogy e vasut építéséhez, ha ez évben nem is, de a jövő évben bizonyosan hozzáfognak.

Az új tartomány fejlődésének szilárd alapját mutatja az is, hogy Stanley és a társaság eddig meglehetősen szigorral tudta megakadályozni a kalandorok beözönlését e helyre. A mult év közepén a Kongo-állam 45 állomásán — a misszionáriusokon kívül — összesen 160 európai lakott, azonban mind olyanok, kik feladatukat teljesen átértették s gondosan igyekeztek a benszülöttekkel a barátságos összeköttetést fenntartani s őket az európai műveltség befogadására fokozatosan nevelni és előkészíteni. Nemzetiségi különbség e tekintetben nem létezik. Vivil állomásfőnöke francia, e mellett van egy német csillagász s három belga altiszt. Isanghulában két porosz s egy svéd tiszt van. Stanley-poolban Walche belga mérnök kormányoz. Bolobóban, az elefantcsont-kereskedés főhelyén, francia tiszt, Stephaniavilleben osztrák ember az állomásfőnök. Az egésznek lelke Stanley, kinek Vivilben van főhadiszállása, azonban Leopoldvilleben, az ország fővárosában is gyakran megfordul.

Vivilben már meglehetősen európai élet fejlődött. A dombtetőn emelkedő európai jellegű épületek közt, mint képünkön is látható, kiemelkedik egy emeletes ház erkélyvel. Az emelet Stanley magánlakása, földszinten van a könyvtár, az orvos és segédorvos laka s az iroda. Van e helyen még csillagvizsgáló épület, fürdőház és galambducz. Stanley házának verandájáról gyönyörű kilátás nyílik a vidékre. A domb alsó részén vannak az európaiak szolgálatában álló zanzibárok, krungerek és kabindik kunyhói, távolabb a benszülöttek faluja szalmafede-

les házakkal, melyek más falvaktól jóformán csak annyiban különböznek, hogy kissé tisztábbak.

Lényegileg ilyenek a többi állomáshelyek is. Stanley mindenütt dombtetőre szeretett építeni, Manyanga nagyon is meredk sziklán van, hova a csiga uton nehéz a feljutás. E hadászati igen fontos pozíciók egyuttal rendesen a legszebb helyek a környéken. A szolgák és benszülöttek lakái rendesen alább vannak; minden állomás közelében van valami kis község. Isanghula esett legmesszebb a néger községektől, mivel a régi elefantcsontkereskedők utja a Kongótól kissé távolabb vonult el; azonban a benszülöttek, látva a nagy előnyt, melylyel a fehérekkel folytatott kereskedés jár, azóta lassankint e telep mellett is igyekeztek lakásokat építeni s nem messze az idő, midőn itt is lesz egy nagyobb néger község.

S most ez általános jellemzés után ismerkedjünk meg a Kongo állam népével, természetrajzi viszonyaival s az európai telepekkel kissé részletesebben.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar tudományos repertórium. A magyar tudományos akadémia évek előtt megbízta Szinnyei Józsefet, az egyetemi könyvtár első örét, hogy a hazai folyóiratok és hírlapok történelmi, természettudományi és matematikai tárgyú közleményeinek tartalomjegyzékét állítsa össze, s külföldi folyóiratokból is lehetőleg azokat, a mik hazánkra vonatkoznak. A munka czélya: az érdeklődőknek tájékozást nyújtani, hogy adandó esetekben, vagy kutatásaik közben, hol találjanak adatokat. Tehát a szakszerű kutatás megkönnyítése. Szinnyei két fő csoportra osztotta munkáját; az első csoportban a történelem és segéd tudományai (régészet, irodalomtörténet, etnográfia, geneológia, stb.), a második csoportban pedig a természettudomány és matematika repertóriumát készíti. Fáradságos munka, mert száz meg száz hírlapot, folyóiratot s azok ezernyi közleményeit kell fölkuatni, szakok szerint osztályozni. A történelmi

KINCSEM-SORSJEGYEK

drbja 1 frt o. é. 11 drb 10 frt.

1. főnyeremény értéke

frt **50.000** frt

2. főnyeremény értéke 20.000 frt 3. főnyeremény értéke 10.000 frt, további nyeremények 5000, 3000, 2000, 1000 forint stb., összesen

10,000 nyeremény.

20 levonással minden nyeremény készen lesz kifizetve.

LÖRY J., banküzlete

BUDAPESTEN, hatvani utca 17. sz. alatt.

A pénzügyi és sorsolási **MAGYAR MERKUR** című lap előfizetési ára egész évre 2 frt o. é. 1850

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

MAGYAR REMEKIRÓK. Egy-egy kötet füze 70 kr. Vörös vászonba díszesen kötve 1 frt. Csinos székrenyben a 12 kötet 15 frt.

1. Kisfaludy Sándor. A kesergő szerelme.*
2. Kisfaludy Sándor. A boldog szerelme.
3. Kisfaludy Károly költeményei.*
4. Kasziny Ferenc költeményei.*
5. Kisfaludy Sándor. Gyula szerelme.
6. Csokonai Mihály válogatott versei.*
7. Katona József. Bánk-bán.
8. Kölcsey Ferenc versei.
9. 10. Zrínyi Miklós. Szigetí vészedelem. 2 kötet.
11. 12. Garay János. Szent László. Történelmi költemény. 2 kötet.

A *-gal jelezett művek alkalmi arcképekkel vannak illusztráltak.

IRODALMI KINCSTÁR. Egy-egy kötet füze 70 kr. Kék vászonba díszesen kötve 1 frt. Csinos székrenyben a 12 kötet 15 frt.

1. Népdalok. Petőfi Sándor arcképpel.
2. Románok. Vörösmarty M. arcképpel.
3. 4. Magyar balladák könyve. Arany János arcképpel. 2 kötet.
5. 6. Külföldi ian. Magyar költők műfordításai. 2 kötet.
7. Emlékkönyv. A legjelesebb magyar költők szemérmézet mondattai.
8. Epigrammák.
9. 10. Szerelme dalnokai. Vál. gyűjt. 2 köt.
11. 12. Életiskola. Gyöngyömdonatok, aranyigazságok remekírók munkáiból. 2 kötet.

A két gyűjt. egy nagy díszes székrenyben 40 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára Szellinszki György cs. kir. egyetemi könyvtárában Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

Protestáns új képes naptár

1885-ik évre.

Szerkesztette

DÜZS SÁNDOR

TANÁR.

HARMINCZEGYEDIK ÉVFOLYAM.

Ara füzve 50 kr.

TARTALOM: Csillagászati és kortani jelzése az 1885. közönséges évre. Szerk. Tóth Mike S. J. tanár. — Naptári rész. — Bélyegekről. — Szász Károly. A dunamelléki ev. ref. egyházkerület püspöke (Arcképpel). — Könyves Tóth Kálmán. A hitelhagyott diplomata. (Beszély.) — Beöthy Zeigmond. Hol a te istened (Költemény). — Trastyenszky Gyula. Alsó-Kaldis Káldy Gyula. A dunántuli ág. hitv. evang. egyházkerület felügyelője (Arcképpel). — Dúzs Sándor. Hogy utazott 170 évvel ezelőtt a magyar calvinista candidatus. — Ciky Kálmán. Ifj. gróf Ráday Gedeon. (Arcképpel). — A tűzhely civilisator szerepe. — Törökrajz a szegedi ref. egyháziól. (A szegedi új ref. templom képével). — A protestáns egyházi teljes tisztá névtár. — Tanodai névtár. — Magyarországban tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

4-ik SZÁM. 1885. BUDAPEST, JANUÁR 25. XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 12 frt / félévre 6 frt / Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 8 frt / félévre 4 frt / Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt / félévre 3 frt / Kifizetési feltételek: a postai postán megküldött példányok: / egész évre 12 frt / félévre 6 frt / Kifizetési feltételek: a postai postán megküldött példányok: / egész évre 12 frt / félévre 6 frt / Kifizetési feltételek: a postai postán megküldött példányok: / egész évre 12 frt / félévre 6 frt

VAS GEREBEN.

(1823—1867.)

TIZENNYOLCZ évig pihentek idegen földben Vas Gereben hamvai, míg fölmerült az eszme, hogy az édes hazai föld kebelében adassanak át. S miután fölmerült — csakhamar valósult is; mert avagy maradhatt-e egyik legmagyarosabb magyar író idegen földben — ha egyszer kimondatott a szó: hozzuk haza!

Elhatározta, hogy jószág lesz s e czéllal Győrre indult, hogy ott a jogakadémiába lépjen. Itt vig kedélyével, őszinte modorával megnyerte társai szeretetét, kik között csakhamar némi tekintélyre is tett szert, mely nagyon emelkedett akkor, midőn az ő kezdeményezésére és buzdítására létrejött szépirodalmi társaságban működött, társai mindinkább meggyőződtek szellemi fölényéről.

volt Kovács Pálnak (a Győrben élő veterán írónak) buzdítása és tanácsai, melyek későbbi működésére is kihatottak. Kovács csakhamar kiismerte Vas Gereben tehetségét, mely elbeszéléseinek anyagát csak azon osztályból merítheti, a melynek véréből ő is való, és azokat csak oly fűszerrel adhatja az olvasó elé, mely verében benne van. A vidám hangulat, vig kedély fűszere ez. Mi sem bizonyítja jobban, hogy Vas Gereben a vig fajok művelésére termett, mint az, hogy később, midőn ereje megizmosodott, életének legboldogtalanabb szakában, a legnehezebb anyagi gondok közepette is e fajt műveli, ettől eltérni akkor sem tud. Nem a magasabb s tisztá humor ez; neki ennél drasztikusabb eszközei

Irodalmi működését ez időtől számíthatjuk. Itt ugyan kisebb rajzokat már Pécsről való hazakerkezésekor, 1840-ben is, de ezen természet után másolt torzképek minden irodalmi becszet nélkülöznek. Munkálkodására nagy befolyással

Veszprémgyében, Fürged pusztán született, 1823-ban, április 7-én és a keresztségben József nevet nyert. Apja, Radankovics Mihály (a Radakovics nevet csak később kezdé használni), ki herceg Battyhány Fülöp uradalomban ispáni teendőket végzett, egyenes lelkű magyar ember volt és jóval több gondja volt a rá bízott juhokra, mint fia neveltetésére. Ugy okoskodott, hogy ő vele sem sokat bibelődtek, mégis kapott asszonyt a házhoz. Nem is volt vágyódása, hogy fia tanult emberre legyen és nem is igen tördődött vele, hogy az többet járt az amugy sem sok világozságot terjesztő pusztai iskola mellett, mint az iskolába. De anyja, áldott, jó lelkű asszony, sokat álmódott arról, hogy fiát egykor «tisztelendő ur»-nak fogják titulálni. Rá is birta férjét, hogy fukat tanulás végett Veszprémbe adják. Az öreg ugyan jobb szerette volna, ha fia a gazdaságnál marad, annál is inkább, mert anyagi viszonyai nem voltak olyanok, hogy a költséggel járó tanítást ki bírta volna, de engedett neje kívánságának, és a szilaj fiu, a valóságos pusztai gyermek a városba került. Pajkosságát, szilajságát itt sem igen vetkőzte le s a könyvek forgatása helyett különböző csinyeken törte fejét. De könnyű fel fogása, józan észjárása és éles esze mégis az első közzé helyezték, a honnan azonban óvrol-évre lejjebb került, úgy hogy a hatodik osztály végeztével nem is vették fel a papnöveldébe.

Szegény anyja sokat bánkódott e miatt. De nem hagyott föl a reményvel, hogy fiát még misézni lássa, s férje ellenzése daczára kivitte, hogy fiát Pécsre küldi, hogy ott egy évi tanulás után kisapnak bevegék.

Mind hiába; más volt írva a sors könyvében. A fiu Pécsért még jobban elvadult, rendetlen életre adta magát, félév múlva az intézetből is kizárták. A kemény lecke azonban javára vált. A kizáratás szegénye először is a magábatérést eredményezte. És a mily könnyen vette eddig a tanulást, oly erősen lépett föl

VAS GEREBEN.

1861. évi fénykép után.

1848 és 1849-ből.

ÉLMÉNYEK ÉS BENYOMÁSOK

OKIRATOK ÉS EZEK MAGYARÁZATA.

TANULMÁNYOK ÉS TÖRTÉNELMI KRITIKA.

Írta

Id. GÖRGEY ISTVÁN.

Ara füzve 2 frt 40 kr.

NEMZETI NAGY KÉPES NAPTÁR.

1885-İK ÉVRE.

SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZŐ TARTALOMMAL, EGY SZINNYOMATU CZIMKÉPPEL ÉS SZÖVEGÉB NYOMOTT KÉPPEL.

Szerkeszti

ÁLDOR IMRE.

TIZENHETEDIK ÉVFOLYAM.

Ara füzve 1 frt.

TARTALMA: A felsőes uralkodóház. — Csillagászati és kortani jellegzése az 1885-ik évrnek. — Katholikus, protestáns, görög, orosz és israhita naptár-rész jegyzéklappal. — Bélyeg-illetékek. — Irodalmi rész: Arany J. emlékezete, felolvasatott a Kisfaludy-Társaság Arany-ünnepélyén. — Keletr magyar! Viasz emlékezések a trónörökös pár utazására (3 képpel). — Szegény ember bankója. Rajz, írta Barát A. — A szerelme. Költemény, írta Gálly István. — Kis bajok nagy gondok (képpel). — Magyar műcsarnok (képpel). — Az én szomszédóm. Egyszerű történet, írta Milez Béla. — Üdvözlét Munkácsos. Költemény, írta Ifj. Abrányi Kornél. — Mór igazságszolgáltatás (képpel). — Ssin és valóság (képpel). — Sok baj semmiiből. Elbeszélés, írta Sziklay János. — Horvátország bánja (arcképpel). — Mint a villám (képpel). — Miért állott meg az atosfalvi alsó malomkerék? Elbeszélés írta Jakab Ödön. — Váslatok egy év történetéből (képpel). — Vegyesek. — Magyarország cím-névtára hivatalos adatok alapján. — Országos vásárok a magyar est. korona birtokain. — Kamatszámítás. — Oselédbért, árendát mutató tábla. — Hirdetések.

Singerstr. 15. PSERHOFER J.-féle gyógyszerár Bácsben.

Vértisztító labdacso ez előtt egyetemes labdacso neve alatt és csakugyan alig létezik betegség, melyben a labdacso csodás hatást érkeztet, mivel nem bizonyították volna. A legújabbakban esetekben, melyekben minden egyéb szer sikertelenül alkalmaztatott, ezen labdacso számtalanszor és a legrövidebb idő alatt teljes gyógyulást eredményeztek 1 doboz 15 labdacssal 21 kr, 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr., bermentetlen utánvét mellett megküldéssel 1 frt 10 kr (1 tekercsnel kevesebb nem küldetik szét.) Számtalan level érkezett, melyek írói halál mondanak a labdacsoért, melyeknek a legkülönfélebb és legsúlyosabb betegségekben egész-egük helyreállítását köszönik. A ki csak egyszer kísérletet tett velük, tovább ajánlja.

A sok köszönő iratból közlünk néhányat:

Waldhofen az Ybis mell. 1880 november 24. Nyilvános köszönet!

Teljesítet ur! 1882 óta szenvedtem aranyeres bántalomban és ingerkedésben; orvosoltattam is magamat, de minden siker nélkül, bajom mind rosszabbá vált, úgy hogy idő múltával heves hástájkást is érezttem, (a belső érzékszerveim kivételével) teljes érvénytelenséggel állott be, s milyet csak a legvalószínűbb ételt vagy egy korty vizet nyaltam is le, alig bírtam a puffadás, nehézség zihálás és fulladozás miatt egyenesen állni, mígsem végre az ön, csaknem csodálatos hatású vértisztító labdacssal használatához folyamodtam, melyek nem töveztették el hatáskukat, s emegest csaknem gyógyíthatatlan bajomból tökéletesen megszabadítottak. — Minék következtében én a teljesülés után vértisztító labdacssal s más orvosi gyógyszeret nem győztem hallani s alismeremet elegendőképen kifejezni. — Kiváló mély tiszteltet!

Oellinger János.

Tek. uram! Oly szerencsés voltam, véletlenül az ön vértisztító labdacssal juthattam hozzá, melyek csodás hatást érkeztet. Évek óta szenvedtem felfűlés- és szédülésben; egy lelkötöm 10 doboz adott az ön kitűnő labdacssal, s 10 labdacso teljesen helyre állított hogy az valódi csoda. Köszönettel kérek újabb 1 tekercset.

Parr András.

Béltisz, 1874 június 2.

Mélyen T. Pserhofer úr! Irábelőleg kell nekem és sok másoknak is, kiknek az ön «vértisztító labdacssal» egészült ki a betegségük, ferdő köszönettel kifejeztem. Így sok betegségekben labdacssal a legvalószínűbb gyógyító tanácsot, a hol már minden más szer hasztalan volt. Nöknék

Amerikai köszvény-kenőcs. Gyorsan és biztosan ható, kétségkívül legjobb szer minden köszvényre és cizos baj, nevezetesen hágerincsbaj, tagzsárgaság, görés, ideges fogfájás, fejfájás, fülzsárgaság, stb. stb. ellen. 1 frt 20 kr.

Chinai toilette-szappan. A legújokéleteleg, sebb a szappangyártás terén. Használatá után a bőr bárszony sima lesz és igen kellemes szagot tart meg. Igén sokáig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 kr.

Fagy-balsam Pserhofer J.-tól. Évek óta legbiztosabb szernek van a bőr bárszony sima lesz és igen kellemes szagot tart meg. Igén sokáig tart és ki nem szárad. Egy darab 70 kr.

Élet-esszencia (prágai csoppek, svéd csoppek) megromlott gyomor, ross emésztés - indennemü altesti bajok ellen. Kiváló háziser. Egy üvegcse 20 kr.

Valamennyi francia különlegesség vagy raktáron beszerzették.

Postai küldemények 5 frton aluli megrendeléseknél csakis az összeg előleges beklidése mellett, nagyobb összegeknél utánvétellel is eszközölhetnek.

A legtöbb elősorolt specialitás kapható Budapesten, **TÖRÖK JÓZSEF** gyógy-szertárban, király-utca 12. sz. alatt is. 1169